

Kotoutumisen edistäminen 2035 – kuntien valmiudet ja kehittämissuunnat

Michael Kull (Luonnonvaraskus) & Pekka Kettunen (Siirtolaisuusinstituutti)

1

SISÄLLYS

Tiivistelmä · Sammanfattning · Executive Summary
Tutkimusasetelma ja toteutus
Keskeiset havainnot ja rakenteelliset jännitteet

1. Vastaajien profiili
2. Väestörakenne, kehitys ja kuntien valmiudet
3. Yhteistyö kotoutumisen edistämässä
4. Paikallisyhteisön asenteet ja osallisuus
5. Työllistyminen ja työmarkkinaintegraatio
6. Varhaiskasvatus ja koulutus
7. Asuminen ja paikalliset olosuhteet
8. Tulevaisuusnäkymät ja KOTO24-uudistuksen vaikutukset

2

TIIVISTELMÄ

© Luke

Raportti tarkastelee, miten kunnat arvioivat valmiuksiaan maahanmuuton ja kotoutumisen edistämisessä nyt ja vuonna 2035, väestörakenteen muutoksen ja KOTO24-uudistuksen toimeenpanon kontekstissa.

Valmiudet arvioidaan kokonaisuutena melko hyviksi.

Yhteistyö ELY-keskusten ja koulutusorganisaatioiden kanssa toimii pääosin hyvin, ja varhaiskasvatus- ja koulutuspalvelujen koetaan vastaavan melko hyvin monikielisiin tarpeisiin. Työperäisten muuttajien vastaanotto arvioidaan kunnissa keskimäärin myönteisesti. Samalla kunnissa on laajasti jaettu huoli väestön ikääntymisestä ja työikäisen väestön vähenemisestä, mikä korostaa kotoutumisen strategista merkitystä aluekehityksen näkökulmasta.

Rakenteellisia pullonkauloja ja kehittämistarpeita on kuitenkin tunnistettavissa.

Työnantajayhteistyö nähdään keskeisenä kehittämiskohteena. Kielitaito ja osaamisen tunnistaminen hidastavat työllistymistä, ja vieraskielisten osallistuminen paikallisyhteisöihin on usein satunnaista. Henkilöstö- ja osaamisresurssit koetaan monin paikoin niukoiksi, mikä rajoittaa palvelujen kehittämistä ja pitkäjänteisyyttä.

Kuntien roolin odotetaan kasvavan, mutta rahoituksen ja resurssien huono ennakoitavuus aiheuttaa epävarmuutta.

Laajenevaa vastuuta ei pidetä ongelmana sinänsä, mutta sen onnistunut toteuttaminen edellyttää vakaata rahoituspohjaa, riittävää osaamista sekä sujuvaa yhteistyötä eri toimijoiden välillä.

Kotoutumisen onnistuminen vuoteen 2035 edellyttää vahvempaa työelämäkytkentää, osallistumisen rakenteiden vahvistamista sekä kestävästä kuntien kapasiteetin ja resurssien turvaamista.

3

SAMMANFATTNING

© Luke

Rapporten analyserar hur kommunerna bedömer sin beredskap att främja invandring och integration i nuläget och fram till 2035, i kontexten av demografisk förändring och genomförandet av KOTO24-reformen.

Den övergripande beredskapen bedöms som relativt god.

Samarbetet med NTM-centraler och utbildningsorganisationer fungerar i huvudsak väl, och småbarnspedagogik samt utbildning upplevs i stort sett svara på flerspråkiga behov. Mottagandet av arbetskraftsinvandrare bedöms i genomsnitt positivt. Samtidigt finns en brett delad oro över befolkningens åldrande och minskningen av den arbetsföra befolkningen, vilket understryker integrationens strategiska betydelse för regional utveckling.

Samtidigt identifieras strukturella flaskhalsar och utvecklingsbehov.

Samarbetet med arbetsgivare uppfattas som ett centralt utvecklingsområde. Språkkrav och svårigheter att erkänna tidigare kompetens fördröjer sysselsättningen, och deltagandet i lokalsamhället bland personer med främmande språk är ofta sporadiskt. Personal- och kompetensresurser upplevs på många håll som begränsade, vilket hämmar utveckling och långsiktighet i arbetet.

Kommunernas roll förväntas stärkas, men bristande förutsägbarhet i finansiering och resurser skapar osäkerhet.

Ett ökat ansvar ses inte som problematiskt i sig, men förutsätter en stabil finansieringsbas, tillräcklig kompetens samt välfungerande samarbete mellan olika aktörer.

En framgångsrik integration fram till 2035 kräver starkare koppling till arbetsmarknaden, utvecklade deltagandestrukturer samt hållbar trygghet av kommunernas kapacitet och resurser.

4

EXECUTIVE SUMMARY

The report examines how municipalities assess their preparedness to promote immigration and integration both today and towards 2035, in the context of demographic change and the implementation of the KOTO24 reform.

Overall preparedness is assessed as relatively good.

Cooperation with ELY Centres and education providers is largely seen as functioning well, and early childhood education and schooling services are perceived to respond reasonably effectively to multilingual needs. The reception of labour migrants is evaluated on average positively. At the same time, there is a widely shared concern regarding population ageing and the decline of the working-age population, underlining the strategic importance of integration for regional development.

Nevertheless, structural bottlenecks and development needs are identified.

Employer engagement is widely seen as a key development area. Language requirements and difficulties in recognising prior qualifications delay labour market entry, and the participation of foreign-language speakers in local communities is often sporadic. Staff and competence resources are perceived as limited in many municipalities, constraining long-term service development.

Municipal responsibilities are expected to increase, while uncertainty regarding funding and resource predictability creates concern.

An expanded role is not considered problematic per se, but its successful implementation requires a stable funding base, sufficient expertise, and effective cooperation between actors.

Successful integration towards 2035 therefore requires stronger labour market linkages, reinforced participation structures, and sustainable safeguarding of municipal capacity and resources.

© Luke

5

TUTKIMUSASETELMA JA TOTEUTUS

Tavoite

Arvioida kuntien valmiuksia edistää kotoutumista nykytilassa ja vuoteen 2035
Tunnistaa vahvuuksia, pullonkauloja ja kehittämistarpeita

Aineisto

Kuntakysely syksyllä 2025
85 vastaajaa eri maakunnista ja kuntatyypeistä
Vastaajina kotoutumisen, sivistyspalvelujen ja elinvoiman asiantuntijoita

Menetelmä

Kuntien itsearvio valmiuksista ja tulevaisuuden näkymistä
Määrällinen analyysi (prosenttiosuudet, keskiarvot, kuntatyyppivertailut)*
Laadullinen analyysi avovastauksista (teemallinen tarkastelu, kehittämistarpeet ja tulkinnot)

Kiitokset

Kiitämme lämpimästi kaikkia kyselyyn vastanneita kuntia sekä ELY-keskuksia kyselyn jakamisesta. Lisäksi kirjoittajat haluavat kiittää Maa- ja metsätalousministeriötä / Maaseutupolitiikan neuvostoa tämän selvityksen mahdollistaneesta rahoituksesta.

© Luke

* Tässä raportissa prosenttiosuudet ja keskiarvot esitetään ensisijaisesti tekstissä. Kaavioissa ei esitetä tarkkoja lukuarvoja, koska pyöristykset voivat johtaa prosenttiosuuksien summautumiseen yli 100 prosentin. Tämä ratkaisu parantaa visualisointien luettavuutta ja tulkinnan selkeyttä.

6

Keskeiset havainnot ja rakenteelliset jännitteet

1. Toimivat rakenteet ja vahvuudet

- Yhteistyö ELY-keskusten, järjestöjen ja koulutusorganisaatioiden kanssa toimii hyvin
- Varhaiskasvatus- ja koulutuspalvelut pääosin toimivia
- Myönteinen asenneilmapiiri useimmissa kunnissa
- Laajasti jaettu tietoisuus väestöhaasteista

2. Kehityspaineet ja pullonkaulat

- Työnantajayhteistyö nähdään kriittisenä kehittämiskohteena
- Kielitaito ja osaamisen tunnistaminen hidastavat työllistymistä
- Osallistuminen paikallisyhteisöihin on usein satunnaista
- Henkilöstö- ja osaamisresurssit koetaan niukoiksi

3. Vastuiden ja resurssien tasapaino väestömuutoksen oloissa

- Väestörakenteen muutos ja työikäisen väestön väheneminen lisäävät painetta kotoutumisen onnistumiselle.
- Kuntien roolin odotetaan kasvavan, mikä ei ole ongelma sinänsä, mutta se edellyttää ennakoitavaa rahoitusta ja riittävää osaamista.

7

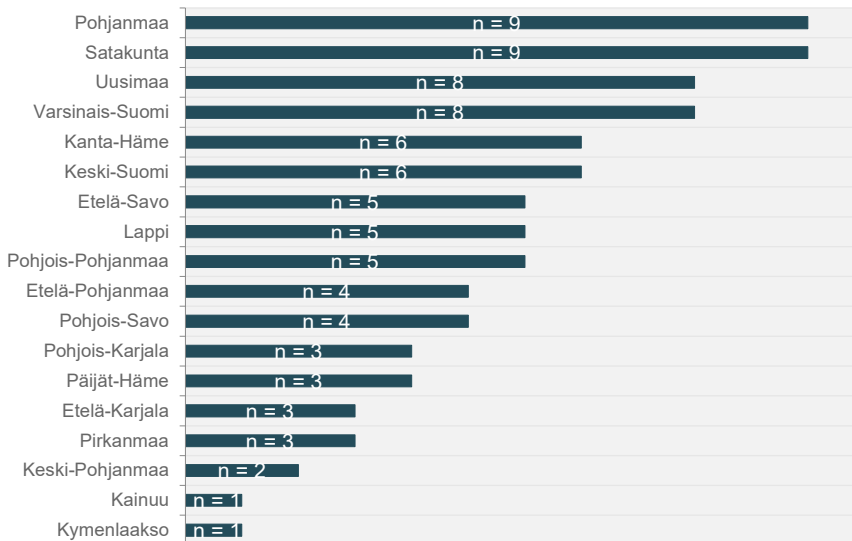
1. Vastaajien profiili

Tässä osiossa esitellään vastaajakuntien taustatiedot maakunnittain, kuntatyypeittäin ja vieraskielisen väestön osuudelta.

© Luke

8

Maakunnittainen jakauma kunnista

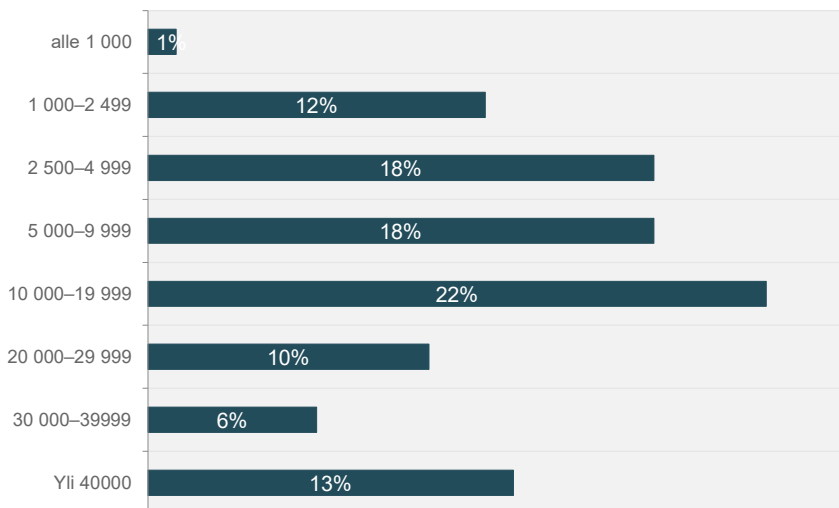

Vastaajia kaikista maakunnista: Kyselyyn vastasi yhteensä 85 kuntaa eri puolilta Suomea.

Suurimmat vastaajamäärät: Eniten vastauksia saatiin **Pohjanmaalta** ja **Satakunnasta** (kumpikin n=9) sekä **Uudeltamaalta** ja **Varsinais-Suomesta** (n=8).

9

Vastaajakuntien väkiluku

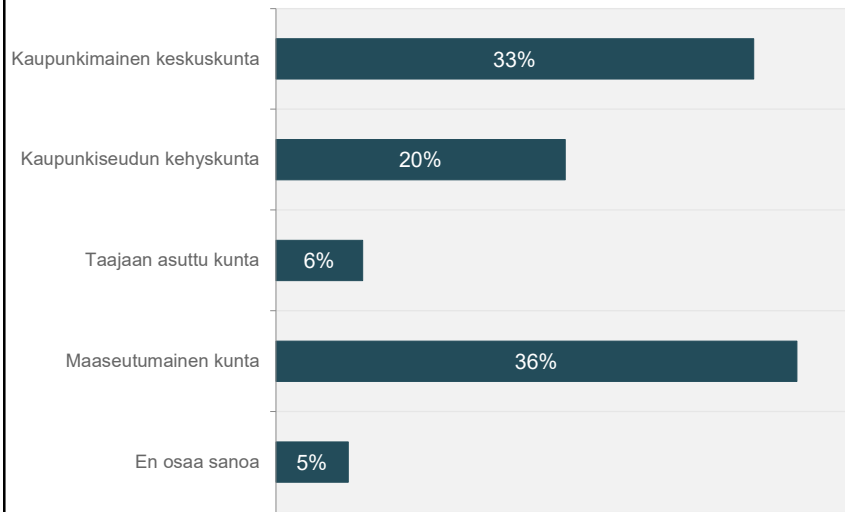
Pienet ja keskisuuret kunnat korostuvat: Suurin osa vastaajista oli **alle 20 000 asukkaan kunnista**, jotka muodostavat **noin 70 %** kaikista vastauksista.

Yleisimmät kokoluokat: Eniten vastaajia oli **10 000–19 999 asukkaan kunnista (22 %)** sekä **2 500–9 999 asukkaan kunnista (yhteensä 36 %)**.

Suuret kaupungit vähemmistönä: Yli 40 000 asukkaan kuntia oli 13 % ja 30 000–39 999 asukkaan kuntia vain 6 %.

10

Vastaajakuntien jakautuminen kunta- ja aluetyypin mukaan

Monipuolinen edustus eri kuntatyypeistä:

Vastaajat edustavat kattavasti Suomen kuntarakennetta, ja mukana on niin kaupunkimaisia, taajaan asuttuja kuin maaseutumaisia kuntia.

Maaseutumaiset kunnat suurimpana ryhmänä:

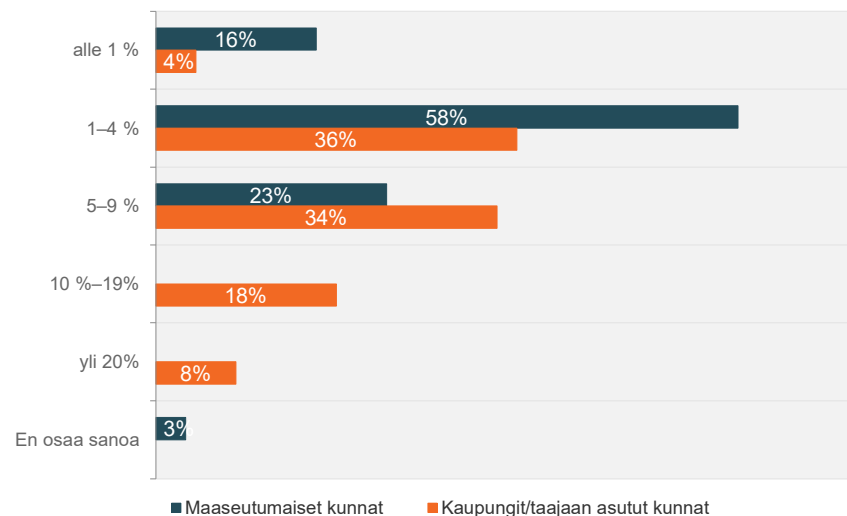
Maaseutumaiset kunnat muodostavat aineiston suurimman yksittäisen kuntaryhmän, mikä heijastaa maaseutualueiden vahvaa edustusta vastaajajoukossa.

Kaupunkimaiset kunnat tuovat vertailunäkökulmaa:

Myös kaupunkimaiset kunnat ovat hyvin mukana, ja niiden edustus täydentää aineistoa erilaisilla näkökulmilla kotoutumisen valmiuksiin eri alueilla.

11

Vastaajakuntien arvioitu vieraskielisten osuus kunnan väestöstä

Maaseutumaisissa kunnissa vieraskielisen väestön arvioitu osuus on selvästi matalampi kuin kaupungeissa ja taajaan asutuissa kunnissa. Yleisin arvio maaseutukunnissa sijoittuu **1–4 %:iin (58 %)**, ja myös **alle 1 % - osuus on verrattain yleinen (16 %)**.

Kaupungeissa ja taajaan asutuissa kunnissa arviot painottuvat selvästi **korkeampiin osuuksiin**: yleisimmin **5–9 % (34 %)** sekä **1–4 % (36 %)**, ja **10 % tai yli - osuuksia** raportoidaan vain kaupungeista (yhteensä 26 %).

Tulokset heijastavat vieraskielisen väestön keskittymistä erityisesti kaupunkimaisille alueille ja taajaan asuttuihin kuntiin.

12

Vastaajakuntien profiili – Yhteenveto

© Luke

Kyselyyn vastasi yhteensä **85 kuntaa eri puolilta Suomea**, ja vastaajia oli kaikista maakunnista. Eniten vastauksia saatiin **Pohjanmaalta ja Satakunnasta** (kummastakin n=9) sekä **Uudeltamaalta ja Varsinais-Suomesta** (n=8), mikä takaa alueellisesti kattavan aineiston.

Vastaajajoukko painottuu **pieniin ja keskisuuriin kuntiin**: noin **70 % vastaajista edustaa alle 20 000 asukkaan kuntia**. Yleisimmät kokoluokat olivat **10 000–19 999 asukkaan kunnat (22 %)** sekä **2 500–9 999 asukkaan kunnat (yhteensä 36 %)**. Suuret kaupungit ovat aineistossa vähemmistönä, mutta myös yli 40 000 asukkaan kuntia on mukana (13 %).

Kuntatyypeittäin tarkasteltuna aineisto on **monipuolinen**, mutta **maaseutumaiset kunnat muodostavat suurimman yksittäisen ryhmän (36 %)**. Lisäksi mukana on runsaasti **kaupunkimaisia keskuskuntia (33 %)** ja **kaupunkiseutujen kehyskuntia (20 %)**, mikä mahdollistaa vertailun erilaisten alueellisten toimintaympäristöjen välillä.

Vieraskielisen väestön osuus on vastaajakunnissa selvästi **alhaisempi maaseutumaisissa kunnissa** kuin kaupungeissa ja taajaan asutuissa kunnissa. Maaseutumaisissa kunnissa yleisin arvio sijoittuu 1–4 %:n välille (58 %), kun taas kaupungeissa ja taajaan asutuissa kunnissa arviot painottuvat 5–9 %:iin (34 %) sekä 1–4 %:iin (36 %). Korkeammat osuudet (yli 10 %) korostuvat lähes yksinomaan kaupungeissa.

Kokonaisuutena aineisto tarjoaa hyvän ja tasapainoisen pohjan tarkastella kotoutumisen edellytyksiä ja yhteistyörakenteita eri kokoisissa ja erityyppisissä kunnissa, erityisesti maaseutu-kaupunki-ulottuvuudella.

13

2. Väestörakenne, kehitys ja kuntien valmiudet kotoutumisen edistämiseen

© Luke

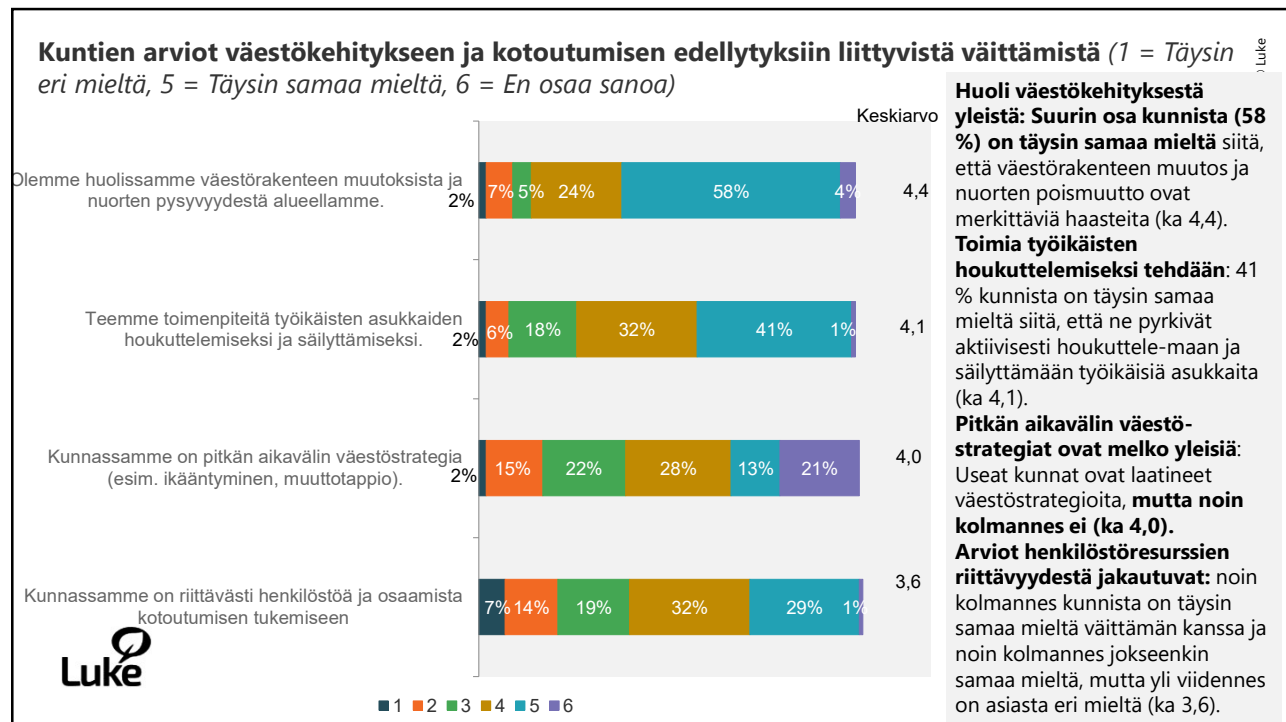
Tässä luvussa kuvataan kuntien arviot väestökehityksestä ja arviosta omista valmiuksistaan kotoutumisen edistämisessä

3 keskeistä havaintoa

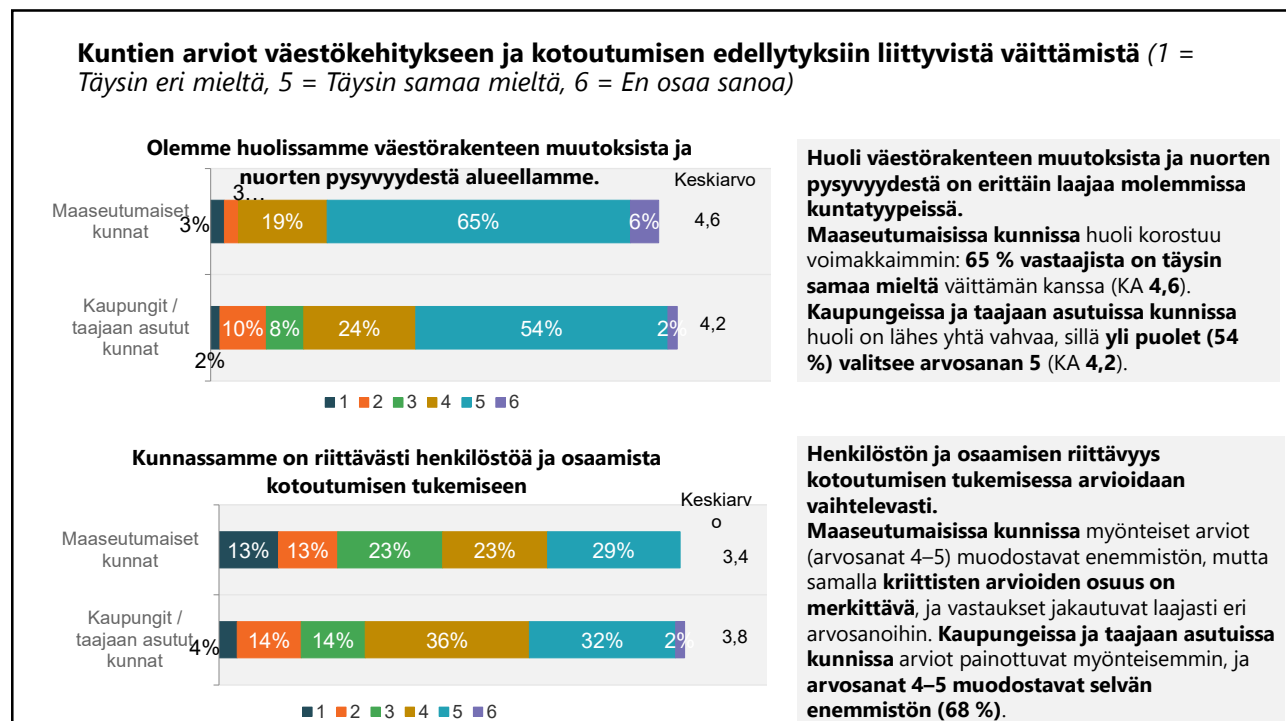
- ❖ Väestörakenteen muutos ja nuorten poismuutto nähdään laajasti merkittävinä haasteina kunnissa
- ❖ Kunnat pyrkivät aktiivisesti houkuttelemaan ja pitämään työikäistä väestöä, mutta toimet vaihtelevat
- ❖ Kotoutumisen henkilöstö- ja osaamisresurssien riittävyys nähdään monissa kunnissa haasteena.

14

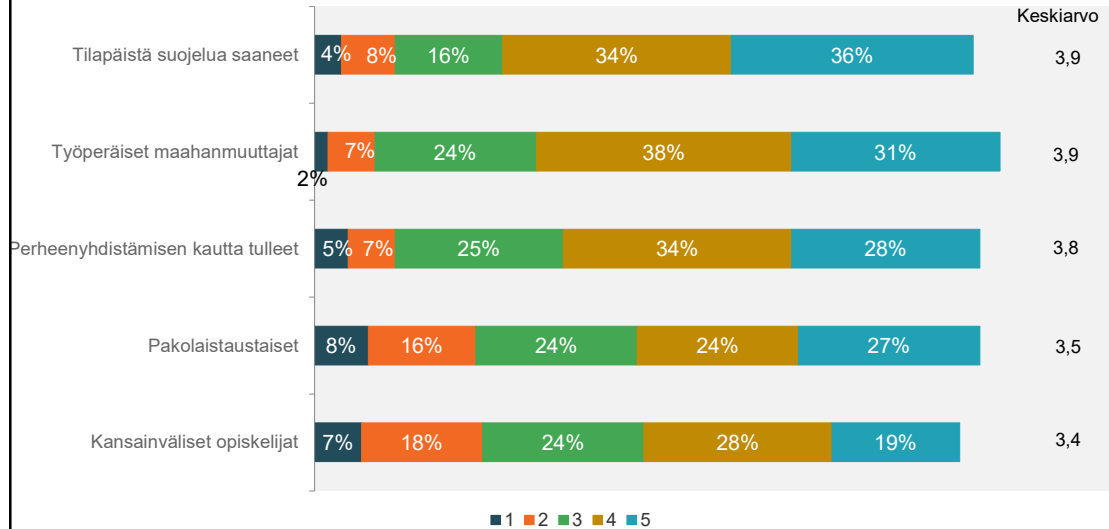

15

16

Kuntien arviot valmistautumisesta eri maahanmuuttajaryhmien vastaanottoon. (1 = ei lainkaan valmistautunut, 5 = erittäin hyvin valmistautunut)

17

Kuntien arviot valmistautumisesta eri maahanmuuttajaryhmien vastaanottoon. (1 = ei lainkaan valmistautunut, 5 = erittäin hyvin valmistautunut)

Kuntien valmiudet eri maahanmuuttajaryhmien vastaanottoon vaihtelevat ryhmittäin.

Parhaaksi valmius arvioidaan tilapäistä suojelua saaneiden ja työperäisten maahanmuuttajien osalta.

Tilapäistä suojelua saaneiden kohdalla 70 % kunnista arvioi olevansa vähintään melko hyvin valmistautuneita (arvosanat 4–5), ja vain noin 12 % antaa kriittisen arvioon (arvosanat 1–2).

Työperäisten maahanmuuttajien osalta vastaava myönteisten arvioiden osuus on lähes yhtä korkea (69 %), mikä viittaa vakiintuneisiin vastaanotto- ja palvelukäytäntöihin.

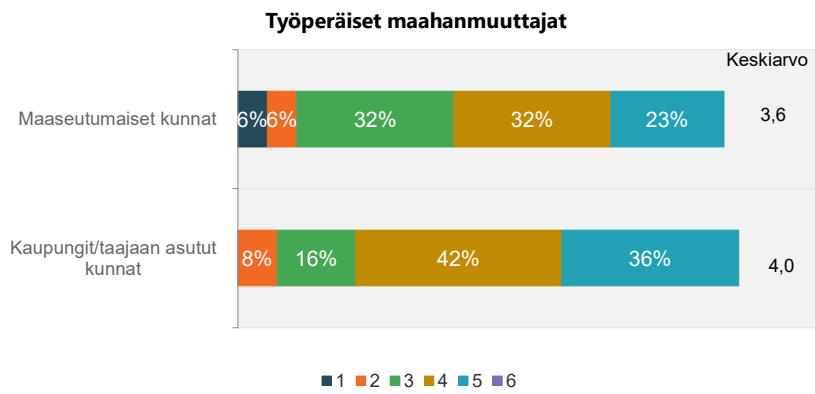
Perheen yhdistämisen kautta tulleiden vastaanotossa myönteisiä arvioita (arvosanat 4–5) antaa 62 % kunnista, mutta lähes kolmannes sijoittuu neutraaliin arvioon, mikä voi kertoa vaihtelevista käytännöistä.

Pakolaistaustaisten kohdalla arviot ovat selvästi varovaisempia: vain hieman yli puolet kunnista (51 %) kokee olevansa hyvin valmistautunut, ja kriittisten arvioiden osuus (arvosanat 1–2) nousee noin neljännekseen.

Kansainvälisten opiskelijoiden vastaanotossa myönteisten arvioiden osuus jää alle puoleen (47 %), ja kriittisiä arvioita antaa noin neljännes vastaajista. Tulokset voivat osin heijastaa sekä vastaanoton ja kotoutumisen vähäisempää painotusta että sitä, etteivät kansainväliset opiskelijat ole läsnä kaikissa kunnissa.

18

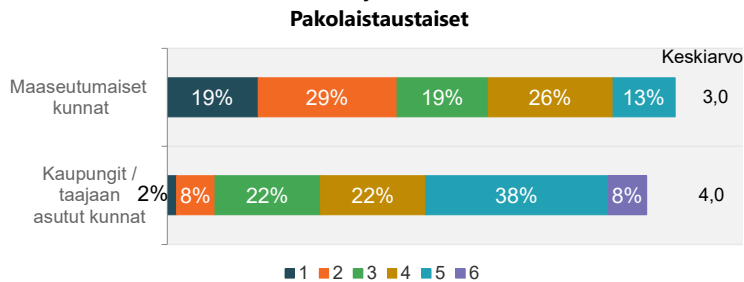
Kuntien valmius vastaanottaa työperäisiä maahanmuuttajia vaihtelee alueittain (1 = ei lainkaan valmistautunut, 5 = erittäin hyvin valmistautunut, 6 = en osaa sanoa)

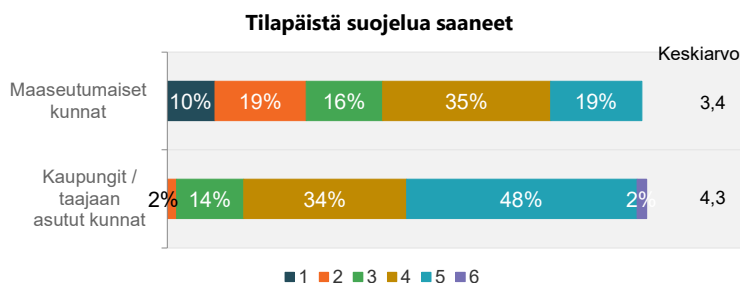
Kuntien valmiudet vastaanottaa työperäisiä maahanmuuttajia eroavat selvästi kuntatyyppin mukaan. Kaupungeissa ja taajaan asutuissa kunnissa valmiudet arvioidaan selvästi paremmiksi. Valtaosa kunnista (78 %) antaa myönteisen arvion (arvosanat 4–5), ja KA nousee tasolle 4,0, mikä viittaa vahvaan vastaanottovalmiuteen. **Maaseutumaisissa kunnissa** arviot ovat maltillisempia ja jakautuvat tasaisemmin. **Myönteisiä arvioita (4–5) antaa 55 % kunnista**, ja suuri osa vastauksista sijoittuu arvosanoihin 3–4. Kriittisiä arvioita on noin 12 %, ja KA jää tasolle 3,6. **Kokonaisuutena tulokset osoittavat, että työperäisten maahanmuuttajien vastaanottovalmius on kunnissa vahvasti sidoksissa alueellisiin resursseihin: kaupungeissa valmiudet ovat pidemmälle kehittyneitä kuin maaseutumaisissa kunnissa.**

19

Kuntien valmius vastaanottaa työperäisiä maahanmuuttajia vaihtelee alueittain (1 = ei lainkaan valmistautunut, 5 = erittäin hyvin valmistautunut, 6 = en osaa sanoa)

Kaupunkikunnissa valmius pakolaistaustaisten vastaanottoon arvioidaan yleisesti paremmaksi kuin maaseutukunnissa. Kaupungeissa 60 % kunnista arvioi olevansa hyvin tai erittäin hyvin valmistautuneita pakolaistaustaisten vastaanottoon (KA 4,0). Maaseutukunnissa lähes puolet vastauksista (48 %) sijoittuu arvosanoihin 1–2, mikä voi viitata heikompaan valmistautumiseen tai siihen, ettei pakolaistaustaisia kunnassa vastaanoteta lainkaan (KA 3,0).

Valmiudet arvioidaan molemmissa kuntatyypeissä melko hyviksi, mutta kaupunkikunnissa arviot ovat selvästi myönteisempiä. Kaupunkikunnissa erittäin myönteiset arviot korostuvat: 82 % antaa arvosanan 4–5 (KA 4,3). Maaseutukunnissa myönteisiä arvioita on 54 %, ja matalat arvosanat (1–2) ovat yleisempiä (KA 3,4), mikä viittaa eroihin vastaanoton laajuudessa.

20

Väestörakenne, kehitys ja kuntien valmiudet kotoutumisen edistämiseen – Yhteenveto

© Luke

Tulokset osoittavat, että **huoli väestörakenteen kehityksestä on kunnissa laajasti jaettu**. Suurin osa kunnista kokee väestörakenteen muutoksen ja erityisesti nuorten poismuuton merkittäviksi haasteiksi. Huoli on **keskimäärin voimakkaampaa maaseutumaaisissa kunnissa** kuin kaupungeissa. Samalla enemmistö kunnista raportoi tekevänsä aktiivisia toimenpiteitä työikäisen väestön houkuttelemiseksi ja **pitovoiman vahvistamiseksi**. **Pitkän aikavälin väestöstrategiat** ovat kunnissa melko yleisiä, mutta eivät kattavia. Useat kunnat ovat laatineet strategioita väestön ikääntymisen, muuttotappion tai muuttoliikkeen hallintaan, mutta noin kolmannekselta tällainen strateginen kokonaisuus puuttuu.

Kuntien **arviot omista resursseistaan kotoutumisen tukemisessa ovat melko varovaisia**. Noin kolmannes kunnista kokee henkilöstön ja osaamisen olevan riittäviä kotoutumisen edistämiseen, mutta noin viidennes kunnista on asiasta eri mieltä, mikä viittaa resurssien riittävyyteen liittyviin haasteisiin.

Kuntien valmiudet vastaanottaa eri maahanmuuttajaryhmiä vaihtelevat ryhmittäin ja alueellisesti. **Parhaiksi valmiudet arvioidaan tilapäistä suojelua saaneiden ja työperäisten maahanmuuttajien osalta**, mikä heijastaa vakiintuneita vastaanotto- ja palvelukäytäntöjä. Perheenyhdistämisen kautta tulleiden kohdalla arviot ovat myönteisiä mutta vaihtelevampia. Sen sijaan **pakolaistaustaisten ja kansainvälisten opiskelijoiden vastaanotossa** kuntien valmiudet arvioidaan selvästi heikommiksi, erityisesti maaseutumaaisissa kunnissa. Kaupunkikunnat arvioivat vastaanottovalmiutensa johdonmukaisesti paremmiksi kuin maaseutukunnat lähes kaikissa ryhmissä. Erot korostuvat erityisesti pakolaistaustaisten ja tilapäistä suojelua saaneiden kohdalla.

21

3. Yhteistyö kotoutumisen edistämässä

© Luke

Osiassa tarkastellaan kuntien kokemuksia yhteistyön tehokkuudesta eri toimijoiden kanssa sekä suunnitelmia yhteisten rakenteiden kehittämiseksi.

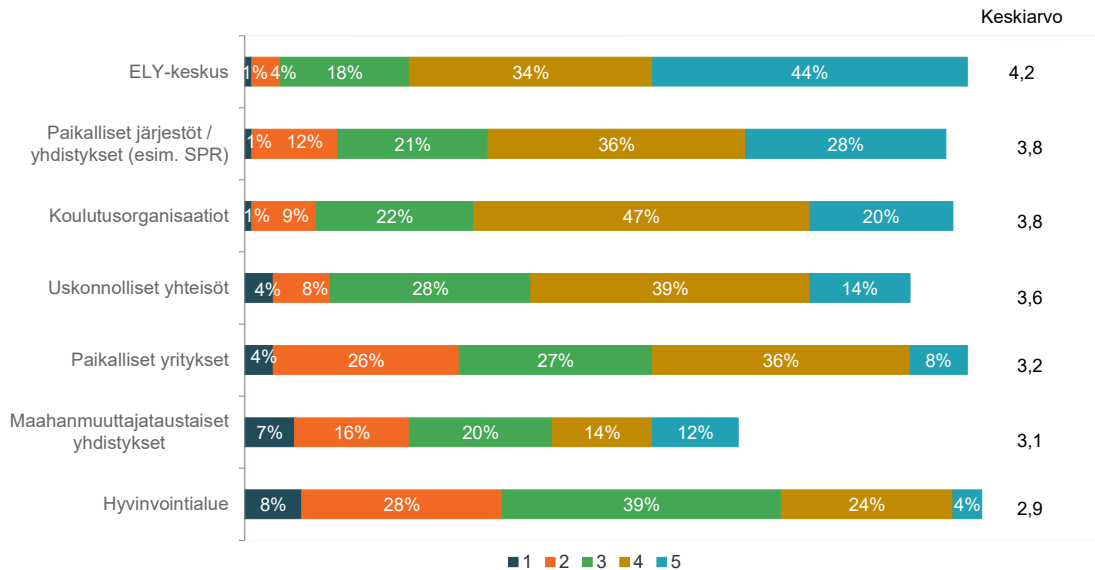
3 keskeistä havaintoa

- ❖ Yhteistyö ELY-keskusten kanssa arvioidaan kunnissa selvästi vahvimaksi kotoutumisen yhteistyörakenteeksi.
- ❖ Järjestöjen ja koulutustoimijoiden kanssa tehtävä yhteistyö muodostaa kunnissa keskeisen ja pääosin hyvin toimivan tukipilarin kotoutumisessa
- ❖ Yhteistyö työnantajien ja hyvinvointialueiden kanssa jää heikommaksi ja tunnistetaan keskeiseksi kehittämiskohteeksi.

22

Kuntien arvio yhteistyön tehokkuudesta eri toimijoiden kanssa (1 = erittäin tehotonta, 5 = erittäin tehokasta)

23

Kuntien arvio yhteistyön tehokkuudesta eri toimijoiden kanssa (1 = erittäin tehotonta, 5 = erittäin tehokasta)

Kuntien arviot yhteistyön tehokkuudesta vaihtelevat selvästi toimijaryhmittäin. Yhteistyö koetaan tehokkaimmaksi julkisten ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa, kun taas yritys- ja hyvinvointialueyhteistyössä nähdään enemmän haasteita.

ELY-keskusten kanssa tehtävä yhteistyö arvioidaan selvästi tehokkaimmaksi. Lähes neljä viidestä kunnasta (78 %) antaa myönteisen arvion (arvosanat 4–5), joista 44 % arvioi yhteistyön erittäin tehokkaaksi. Kriittisiä arvioita (arvosanat 1–2) on vain vähän, mikä heijastaa ELY-keskusten vakiintunutta koordinoivaa roolia.

Paikallisten järjestöjen ja koulutusorganisaatioiden kanssa yhteistyö toimii myös pääosin hyvin.

Paikallisten järjestöjen ja yhdistysten osalta 64 % kunnista antaa myönteisen arvion, ja koulutusorganisaatioiden kohdalla myönteisten arvioiden osuus nousee 67 %:iin. Molemmissa ryhmissä enemmistö vastaajista sijoittaa arvionsa arvosanoihin 4–5, mutta myös neutraalit arviot (arvosana 3) ovat yleisiä.

Uskonnollisten yhteisöjen kanssa tehtävä yhteistyö arvioidaan hieman varovaisemmin. Myönteisiä arvioita (4–5) antaa hieman yli puolet kunnista (53 %), ja lähes kolmannes vastaajista sijoittuu neutraalille tasolle, mikä viittaa vaihteleviin paikallisiin kokemuksiin.

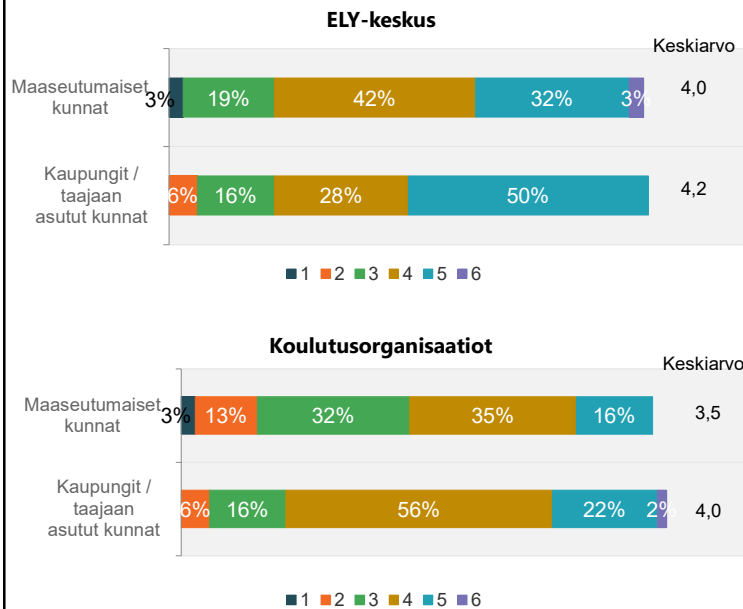
Paikallisten yritysten ja maahanmuuttajataustaisten yhdistysten kanssa yhteistyö koetaan selvästi heikommaksi.

Paikallisten yritysten osalta vain 44 % kunnista antaa myönteisen arvion, ja kriittisiä arvioita (1–2) on jo noin 30 %. Maahanmuuttajataustaisten yhdistysten kohdalla myönteisten arvioiden osuus jää alle puoleen (46 %), ja kriittisiä arvioita on noin neljännes vastaajista, mikä viittaa yhteistyön olevan vielä kehittymässä.

Hyvinvointialueiden kanssa tehtävä yhteistyö saa matalimmat arviot. Vain noin 28 % kunnista arvioi yhteistyön tehokkaaksi (arvosanat 4–5), kun taas kriittiset arviot (1–2) nousevat lähes kolmannekseen. Tämä voi osaltaan heijastaa hyvinvointialueiden vielä suhteellisen uutta roolia, rakenteellisia muutoksia sekä epäselvyyksiä vastuunjaossa kotoutumisen kentässä.

24

Kuntien arvio yhteistyön tehokkuudesta eri toimijoiden kanssa (1 = erittäin tehotonta, 5 = erittäin tehokasta)

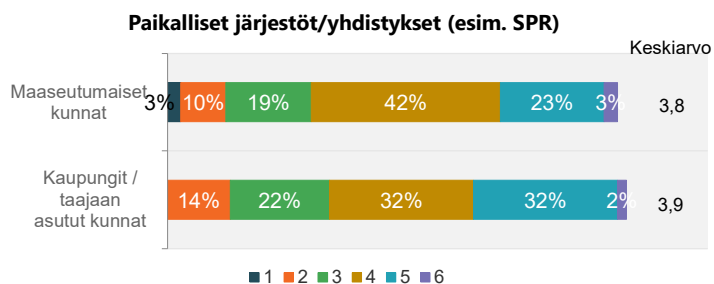

Yhteistyö ELY-keskuksen kanssa arvioidaan erittäin toimivaksi molemmissa kuntatyypeissä. Sekä maaseutumaaisissa kunnissa että kaupungeissa/taajaan asutuissa kunnissa yhteistyötä pidetään pääosin **melko tai erittäin tehokkaana**. Maaseutumaaisissa kunnissa arviot painottuvat arvosanaan 4 (42 %), ja lähes kolmannes (32 %) kokee yhteistyön erittäin tehokkaaksi. Kaupungeissa **erittäin myönteinen arvio korostuu**, sillä **50 % antaa arvosanan 5**, mikä viittaa ELY-keskusten vahvaan ja vakiintuneeseen rooliin kotoutumisen alueellisessa koordinaatiossa.

Yhteistyö koulutusorganisaatioiden kanssa arvioidaan pääosin melko tehokkaaksi. Maaseutumaaisissa kunnissa arviot jakautuvat tasaisesti arvosanoihin 3–4 (yhteensä 67 %), ja **16 %** kokee yhteistyön erittäin tehokkaaksi (KA 3,5). Kaupungeissa myönteiset arviot korostuvat: **56 %** arvioi yhteistyön melko tehokkaaksi ja **22 % erittäin tehokkaaksi** (KA 4,0).

25

Kuntien arvio yhteistyön tehokkuudesta eri toimijoiden kanssa (1 = erittäin tehotonta, 5 = erittäin tehokasta)

Sekä maaseutumaaisissa kunnissa että kaupungeissa ja taajaan asutuissa kunnissa yhteistyö paikallisten järjestöjen ja yhdistysten (esim. SPR) kanssa arvioidaan melko tehokkaaksi (KA 3,8 ja 3,9).

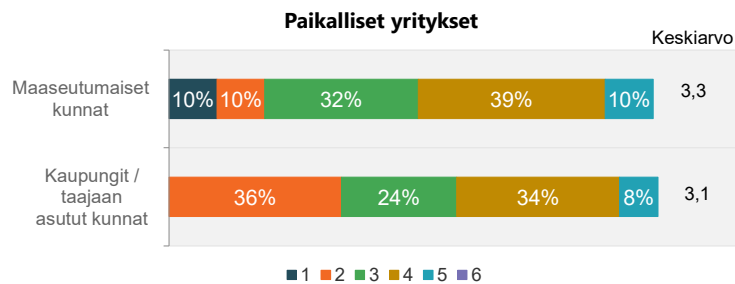
Maaseutumaaisissa kunnissa arviot painottuvat tasolle **"melko tehokasta"** (42 %) ja **"erittäin tehokasta"** (23 %), ja **selvästi tehottomammat arviot** (1–2) ovat harvinaisia (yhteensä 13 %).

Kaupungeissa ja taajaan asutuissa kunnissa arviot jakautuvat tasaisemmin tasojen **"kohtalaisen tehokas"** ja **"erittäin tehokas"** välillä (3–5), ja erityisesti **erittäin tehokkaan yhteistyön** osuus on korkea (32 %). Erot kuntatyyppien välillä ovat pieniä, mikä viittaa siihen, että **yhteistyö paikallisten järjestöjen ja yhdistysten kanssa koetaan toimivaksi kuntatyyppistä riippumatta**.

26

Kuntien arvio yhteistyön tehokkuudesta eri toimijoiden kanssa (1 = erittäin tehotonta, 5 = erittäin tehokasta)

© Luke

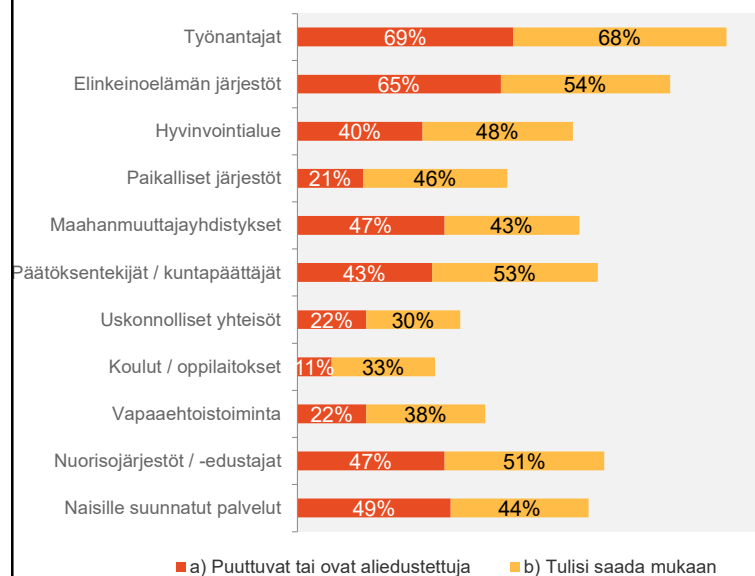
Sekä **maaseutumaissa kunnissa** että **kaupungeissa / taajaan asutuissa kunnissa yhteistyö paikallisten yritysten kanssa** arvioidaan keskimäärin **vain kohtalaiseksi** asteikolla 1–5.

Maaseutumaissa kunnissa arviot painottuvat tasolle **”kohtalaisen tehokasta”** (32 %) ja **”melko tehokasta”** (39 %), mutta myös **tehottomiksi koetut arviot** (tasot 1–2) ovat suhteellisen yleisiä (yhteensä 20 %).

Kaupungeissa / taajaan asutuissa kunnissa korostuvat arviot tasoilla **”melko tehotonta”** (36 %) ja **”kohtalaisen tehokasta”** (24 %), ja vain pieni osa vastaajista arvioi yhteistyön olevan **”erittäin tehokasta”** (8 %). Tulos viittaa siihen, että **yhteistyö paikallisten yritysten kanssa koetaan haasteellisemmaksi** kuin yhteistyö muiden toimijaryhmien kanssa, erityisesti kaupungeissa ja taajaan asutuissa kunnissa.

27

Puuttuvat ja toivotut toimijat kuntien kotoutumisyhteistyöhön

Työnantajat (69 %) ja **elinkeinoelämän järjestöt** (65 %) nousevat selvästi tärkeimmiksi puuttuviksi toimijoiksi, mikä osoittaa, että **työelämäyhteistyö on kotoutumisen heikoin lenkki**, vaikka sen merkitys nähdään ratkaisevana työllistymiselle ja pysyvyydelle.

Hyvinvointialueet (40 %) ja **päätöksentekijät** (43 %) tunnustetaan myös aliedustetuiksi, mikä korostaa tarvetta **parempaan poikkihallinnolliseen koordinaatioon**.

Maahanmuuttajayhdistykset (47 %) ja **naisille suunnatut palvelut** (49 %) ovat **monissa kunnissa vielä marginaalisia**, vaikka ne voisivat vahvistaa osallisuutta ja yhteisöllisyyttä.

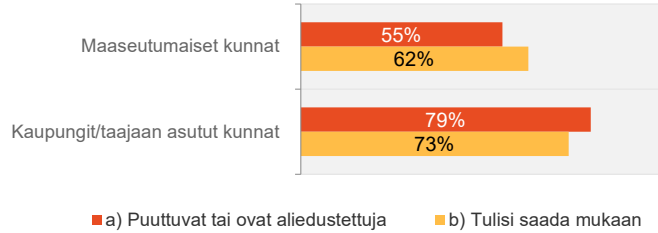
Nuoriso- ja vapaaehtoisjärjestöjen (47 % / 22 %) mukaanotto nähdään tärkeänä, mutta resurssit ja rakenteet rajoittavat.

Koulut ja oppilaitokset (11 %) mainitaan **harvemmin puuttuvina**, mikä vahvistaa niiden jo vakiintunutta roolia kotoutumisen tukena.

28

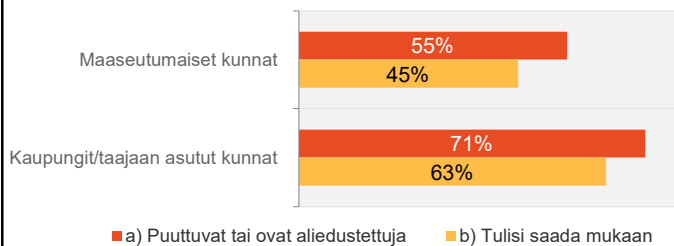
Puuttuvat ja toivotut toimijat kuntien kotoutumisyhteistyöhön

Työnantajat

Kaupunkimaisissa ja taajaan asutuissa kunnissa työnantajien ja elinkeinoelämän järjestöjen puute kotoutumisyhteistyöstä koetaan selvästi maaseutukuntia akuutimmaksi haasteeksi, mutta puute näyttäytyy merkittävänä myös maaseudulla. Kaupungeissa 79 % vastaajista arvioi työnantajat puuttuviksi tai aliedustetuiksi, kun maaseutukunnissa vastaava osuus on 55 % – eli yli puolet maaseutukunnistakin kokee selkeän vajauksen. Tarve saada työnantajat mukaan yhteistyöhön korostuu niin kaupungeissa (73 %) kuin maaseudulla (62 %).

Elinkeinoelämän järjestöt

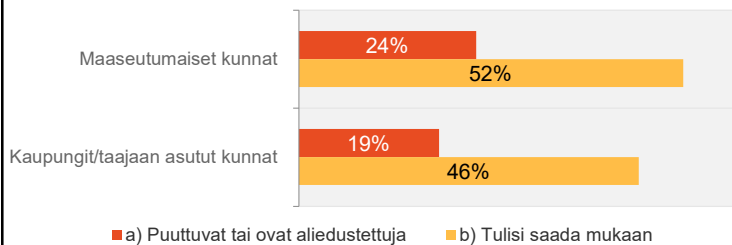

Elinkeinoelämän järjestöjen kohdalla erot ovat samansuuntaiset: kaupungeissa 71 % ja maaseudulla 55 % kokevat aliedustusta, ja 63 % kaupungeista sekä 45 % maaseutukunnista toivoo niiden vahvempaa roolia. Vaikka tarve ja paine ovat suurimmat kaupungeissa, myös maaseutukunnissa enemmistö kokee työnantajien ja elinkeinoelämän toimijoiden olevan liian vähän mukana kotoutumisyhteistyössä.

29

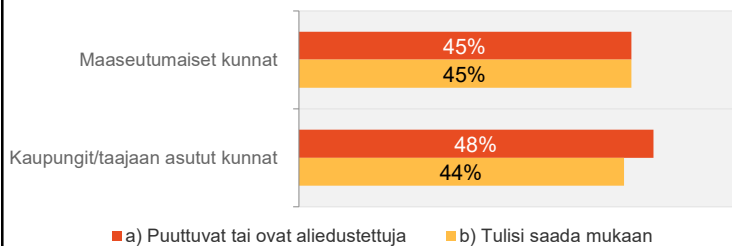
Puuttuvat ja toivotut toimijat kuntien kotoutumisyhteistyöhön

Paikalliset järjestöt

Maaseutukunnissa noin neljäsosa (24 %) kokee paikalliset järjestöt puuttuviksi tai aliedustetuiksi, ja 52 % toivoo niiden vahvempaa mukanaoloa. Kaupungeissa ja taajaan asutuissa kunnissa vastaavat osuudet ovat hieman pienemmät (19 % ja 46 %). Tämä viittaa siihen, että tarve ei ole yhtä korostunut kuin esimerkiksi työnantajien tai elinkeinoelämän järjestöjen kohdalla.

Maahanmuuttajayhdistykset

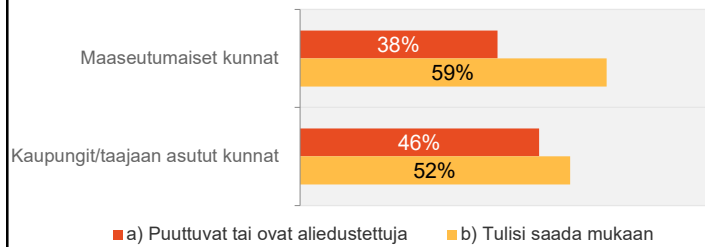

Maahanmuuttajayhdistyksen kohdalla maaseutu- ja kaupunkikunnat ovat hyvin samalla tasolla: vastaajista 45–48 % arvioi niiden puuttuvan tai olevan aliedustettuja, ja 44–45 % haluaisi niiden mukaan yhteistyöhön nykyistä vahvemmin.

30

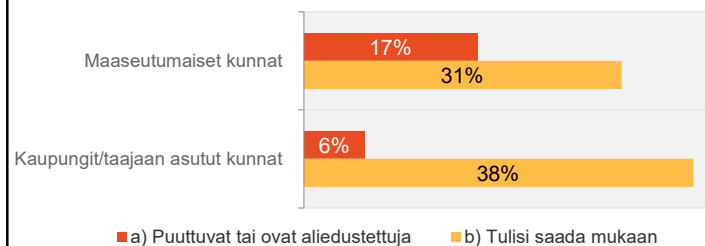
Puuttuvat ja toivotut toimijat kuntien kotoutumisyhteistyöhön

Päätöksentekijät / kuntapäättäjät

Kuntapäättäjien ja päätöksentekijöiden osalta merkittävä osa kunnista kokee heidän **olevan joko puuttuvia tai aliedustettuja kotoutumisyhteistyössä. Maaseutumaisissa kunnissa** näin arvioi **38 %** vastaajista. **59 %** katsoo, että kuntapäättäjien osallistumista kotoutumistyöhön **tulisi vahvistaa. Kaupungeissa / taajaan asutuissa kunnissa puuttumista kokee 46 %**, ja **52 %** vastaajista näkee tarpeen **saada päätöksentekijät** nykyistä **tiiviimmin mukaan. Poliittisen sitoutumisen ja johdonmukaisen päätöksenteon merkitys tunnustetaan laajasti eri kuntatyypeissä.**

Koulut / oppilaitokset

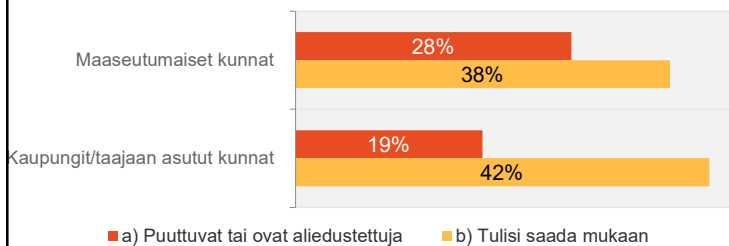

Koulujen ja oppilaitosten rooli kuntien kotoutumisyhteistyössä arvioidaan kokonaisuutena **varsin myönteiseksi. Vain pieni osa vastaajista** kokee ne **puuttuviksi tai aliedustetuiksi**, erityisesti kaupungeissa ja taajaan asutuissa kunnissa (6 %) ja myös maaseutumaisissa kunnissa (17 %). Suuri osa kunnista näkee, että **oppilaitosten osallistumista voitaisiin edelleen vahvistaa (maaseudulla 31 %, kaupungeissa 38 %).** Tämä viittaa siihen, että kyse on ennen kaikkea yhteistyön kehittämisestä ja roolin syventämisestä, ei laajasti koetusta rakenteellisesta puutteesta.

31

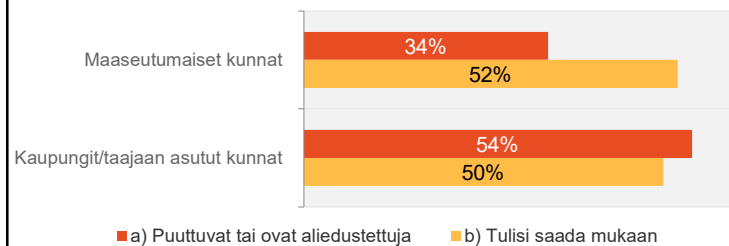
Puuttuvat ja toivotut toimijat kuntien kotoutumisyhteistyöhön

Vapaaehtoistoiminta

Vapaaehtoistoiminnan rooli kotoutumisyhteistyössä arvioidaan pääosin myönteisesti. **Selvä vähemmistö kunnista** kokee vapaaehtoistoimijat puuttuviksi tai aliedustetuiksi (maaseudulla **28 %**, kaupungeissa **19 %**), mikä viittaa siihen, että vapaaehtoistoiminta on monin paikoin jo osa kotoutumisen käytäntöjä. Samalla useissa kunnissa nähdään vapaaehtois-toiminnassa vielä **lisäpotentiaalia: 38 % maaseutukunnista ja 42 % kaupungeista ja taajaan asutuista kunnista** katsoo, että vapaaehtois-toimijoiden osallistumista tulisi vahvistaa. Kyse näyttäisi olevan ennen kaikkea yhteistyön syventämisestä ja koordinoinnin kehittämisestä, ei perustavanlaatuisesta puutteesta.

Nuorisojärjestöt / -edustajat

Nuorisojärjestöjen ja -edustajien rooli kotoutumisyhteistyössä koetaan **osin puutteelliseksi. Merkittävä osa kunnista** arvioi niiden olevan puuttuvia tai aliedustettuja (maaseutumaisissa kunnissa **34 %**, kaupungeissa / taajaan asutuissa kunnissa **54 %**). **Noin puolet kunnista** katsoo, että nuorisotoimijoiden osallistumista tulisi vahvistaa. Tämä viittaa nuorisotoiminnan **tunnistettuun potentiaaliin**, vaikka yhteistyörakenteet eivät vielä ole vakiintuneita.

32

Yhteistyö kotoutumisen edistämisessä – Yhteenvedo

© Luke

Yhteistyön **tehokkuus kotoutumisen edistämisessä vaihtelee kunnissa selvästi toimijaryhmittäin. Parhaiten** toimivaksi arvioidaan **yhteistyö ELY-keskusten kanssa**, jota pidetään tehokkaana kuntatyyppistä riippumatta. Myös yhteistyö **paikallisten järjestöjen, yhdistysten ja koulutusorganisaatioiden** kanssa koetaan **pääosin toimivaksi**, mikä viittaa näiden toimijoiden vakiintuneeseen rooliin kotoutumisen tukemisessa.

Sen sijaan yhteistyö **paikallisten yritysten, maahanmuuttajataustaisten yhdistysten ja hyvinvointialueiden kanssa arvioidaan selvästi heikommaksi**. Yritysyhteistyössä korostuvat haasteet erityisesti kaupungeissa ja taajaan asutuissa kunnissa, joissa suuri osa vastaajista kokee yhteistyön tehottomaksi tai vain kohtalaiseksi. **Hyvinvointialueyhteistyö saa kaikista matalimmat arviot**, mikä heijastaa todennäköisesti rakenteellisia epäselvyyksiä ja vastuunjaon muutoksia.

Kuntatyyppin mukaiset erot ovat pääosin maltillisia, mutta näkyvät erityisesti yritysyhteistyössä sekä pakolais- ja hyvinvointipalveluihin kytkeytyvissä toimijaverkostoissa. Kaupungeissa yhteistyö arvioidaan useimmiten hieman toimivammaksi, mutta samalla myös puutteet nousevat siellä selvemmin esiin.

Puuttuvien ja toivottujen toimijoiden tarkastelu vahvistaa kuvaa työelämäyhteistyön keskeisestä haasteesta. **Työnantajat ja elinkeinoelämän järjestöt nousevat selvästi tärkeimmiksi puuttuviksi tai aliedustetuiksi toimijoiksi** sekä maaseutu- että kaupunkikunnissa. Myös hyvinvointialueet ja kuntapäätäjät tunnistetaan monissa kunnissa toimijoiksi, joiden roolia kotoutumisyhteistyössä tulisi vahvistaa, mikä korostaa poikkihallinnollisen ja poliittisen sitoutumisen merkitystä.

Maahanmuuttajayhdistysten, nuoriso- ja vapaaehtoisjärjestöjen rooli nähdään monissa kunnissa osin alihyödynnettynä, vaikka niiden potentiaali osallisuuden, yhteisöllisyyden ja nuorten tavoittamisen näkökulmasta tunnistetaan. Koulut ja oppilaitokset sen sijaan mainitaan harvemmin puuttuvina toimijoina, mikä viittaa niiden jo vakiintuneeseen asemaan kotoutumisen tukirakenteissa.

Kokonaisuutena tulokset osoittavat, että kotoutumisen yhteistyörakenteet ovat kunnissa osin vahvoja, mutta samalla epätasaisesti kehittyneitä. Erityisesti **työelämätoimijoiden, hyvinvointialueiden ja poliittisen johdon tiiviimpi kytkeminen kotoutumisyhteistyöhön** näyttäytyy keskeisenä kehittämiskohteenä kotoutumisen vaikuttavuuden ja kestävyysvähvistämiseksi.

33

4. Paikallisyhteisön asenteet ja osallisuus

© Luke

Tässä osiossa esitetään kuntien arviot paikallisten asukkaiden suhtautumisesta maahanmuuttajiin ja vieraskielisten osallistumisesta paikallisyhteisöihin.

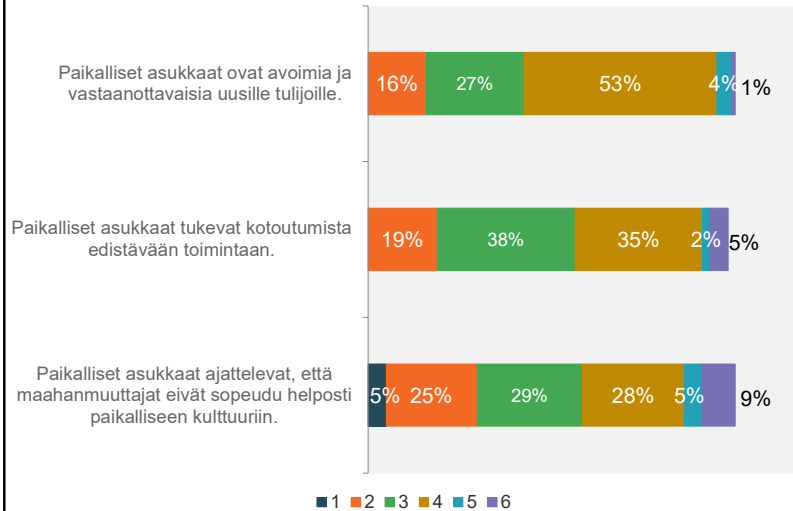
3 keskeistä havaintoa

- ❖ Paikallisyhteisöjen yleisiä asenteita maahanmuuttoa kohtaan pidetään kunnissa varovaisen myönteisinä
- ❖ Asukkaiden osallistuminen kotoutumista tukeviin toimintoihin on rajallista mutta ei olematonta
- ❖ Kunnat näkevät selkeän tarpeen vahvistaa vuorovaikutusta ja kohtaamisia kantaväestön ja maahanmuuttajien välillä

34

Paikallisten asenteet maahanmuuttajia kohtaan (1 = Täysin eri mieltä, 5 = Täysin samaa mieltä, 6 = En osaa sanoa)

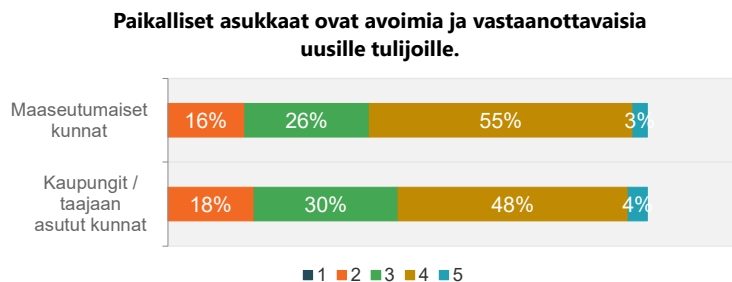
Suurin osa kunnista (~ 80 %) kokee paikallisten olevan vähintään melko avoimia ja vastaanottavaisia uusille tulijoille. Tämä viittaa siihen, että **asenneilmapiiri on monin paikoin myönteinen**, erityisesti pienissä ja keskisuurissa kunnissa.

Kotoutumista edistävää toimintaa tukevien asukkaiden osuus on hieman pienempi (73 % vähintään jokseenkin samaa mieltä), mikä saattaa kertoa erosta yleisen hyväksynnän ja aktiivisen osallistumisen välillä.

Kielteisiä käsityksiä maahanmuuttajien sopeutumisesta esiintyy edelleen: 30 % kunnista arvioi, että paikalliset pitävät maahanmuuttajien sopeutumista vaikeana. Tämä viittaa **jakautuneeseen asenneilmapiiriin**, jossa **enemmistö suhtautuu myönteisesti**, mutta **merkittävä vähemmistö** kokee **kulttuuriset erot** haasteena.

35

Paikallisten asenteet maahanmuuttajia kohtaan (1 = Täysin eri mieltä, 5 = Täysin samaa mieltä, 6 = En osaa sanoa)

Maaseutukunnissa enemmistö (55 %) arvioi, että paikalliset asukkaat ovat melko vastaanottavaisia uusille tulijoille (arvosana 4). Myönteisiä arvioita (3–5) on yhteensä 81 %, kun taas kielteisiä arvioita (1–2) antaa vain 16 %. Erittäin myönteisiä arvioita (5) on kuitenkin vain muutama prosentti.

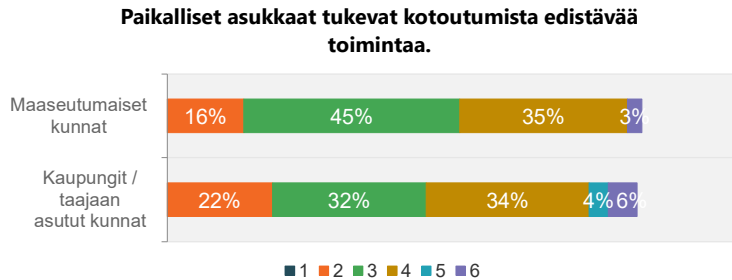
Kaupungeissa ja taajaan asutuissa kunnissa myönteisyys on samalla tavalla vahvaa: 48 % antaa arvosanan 4 ja yhteensä 78 % arvosanan 3–5. Kielteisiä arvioita (1–2) on hieman maaseutua enemmän (18 %).

Erot ovat kokonaisuutena pieniä, mikä viittaa siihen, että kuntatyyppistä riippumatta paikallisten suhtautuminen koetaan pääosin vastaanottavaiseksi – tosin useammin ”melko myönteisenä” kuin täysin myönteisenä.

36

Paikallisten asenteet maahanmuuttajia kohtaan (1 = Täysin eri mieltä, 5 = Täysin samaa mieltä, 6 = En osaa sanoa)

© Luke

Maaseutukunnissa arviot painottuvat myönteiselle puolelle:

45 % antaa arvosanan 3 ja 35 % arvosanan 4, mikä viittaa siihen, että paikallisten asukkaiden koetaan yleisesti tukevan kotoutumista edistävää toimintaa. Kielteisten arvioiden osuus (1–2) on 16 %.

Kaupungeissa ja taajaan asutuissa kunnissa jakauma on samankaltainen, mutta hieman varovaisempi:

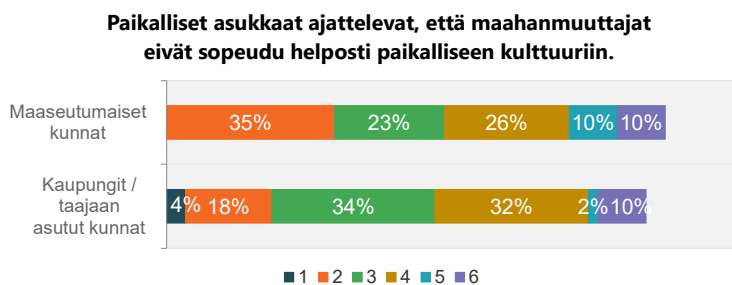
32 % antaa arvosanan 3 ja 34 % arvosanan 4, kun taas kielteisten arvioiden osuus on korkeampi (22 %). Vain pieni osa vastaajista (4 %) arvioi tuen erittäin vahvaksi (5).

Erot ovat melko pieniä, mutta tulos voi viitata siihen, että kotoutumista edistävän toiminnan tuki koetaan maaseudulla hieman vahvemmaksi ja kaupungeissa osin ristiriitaisemmaksi.

37

Paikallisten asenteet maahanmuuttajia kohtaan (1 = Täysin eri mieltä, 5 = Täysin samaa mieltä, 6 = En osaa sanoa)

© Luke

Maaseutukunnissa näkemykset jakautuvat selvästi:

35 % on melko eri mieltä väittämästä (arvosana 2), mutta samalla 26 % on joko samaa mieltä (4), ja noin viidennes (20 %) antaa arvosanan 5 tai "en osaa sanoa". Arviot viittaavat siihen, että sopeutuminen maahanmuuttajien kulttuuriseen sopeutumiseen koetaan osin haastavaksi, mutta näkemykset eivät painotu voimakkaasti yhteen suuntaan.

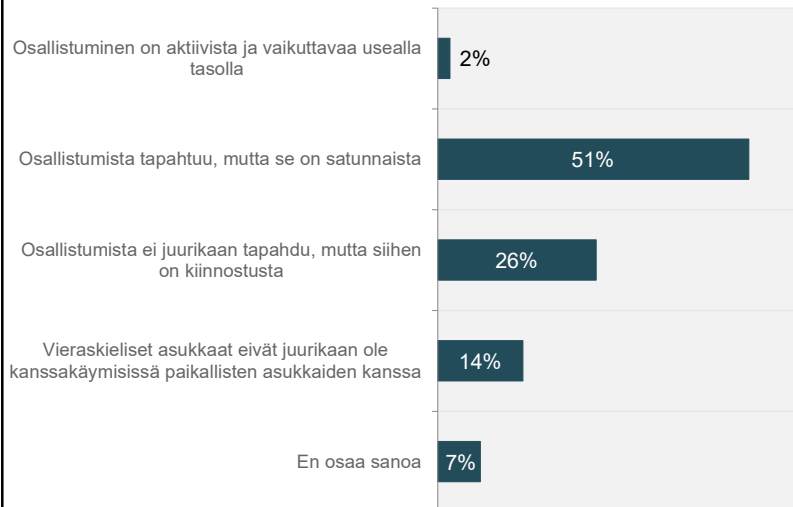
Kaupungeissa ja taajaan asutuissa kunnissa arvioita leimaa varovaisempi ja neutraalimpi linja:

34 % antaa arvosanan 3 ja 32 % arvosanan 4, kun taas selvästi kielteiset arviot ovat harvinaisia (1–2 yhteensä 19 %). Myös erittäin myönteisiä arvioita (5) on vain vähän (2 %).

Erot viittaavat siihen, että kaupunkialueilla tulkinta maahanmuuttajien sopeutumisesta on keskimäärin neutraalimpi ja tasaisempi, kun taas maaseudulla näkemykset polarisoituvat hieman enemmän.

38

Vieraskielisten osallistuminen paikalliseen yhteisöön. Vastaajilta pyydettiin valitsemaan yksi vaihtoehto, joka kuvaa heidän kuntansa nykytilannetta parhaiten

Tulokset osoittavat, että vieraskielisten osallistuminen paikalliseen yhteisöön on useimmissa kunnissa vielä melko rajallista.

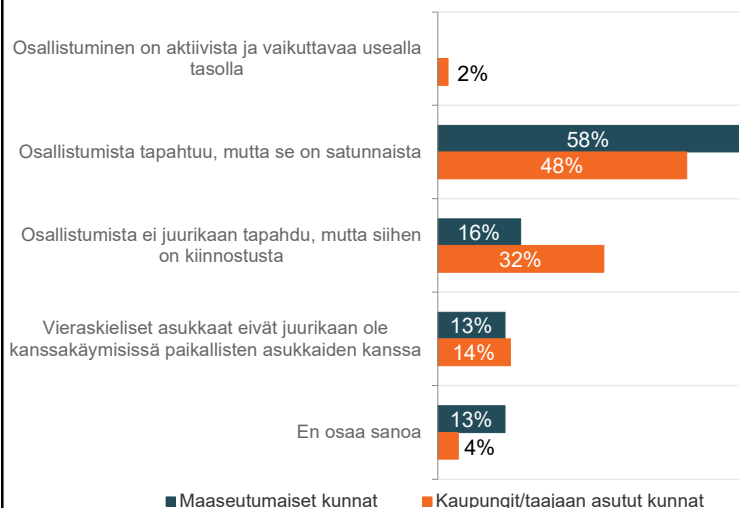
Yli puolet vastaajista (51 %) arvioi osallistumisen olevan satunnaista, ja noin neljännes (26 %) näkee, ettei osallistumista juuri tapahdu – mutta kiinnostusta olisi.

Vain harva kunta kokee osallistumisen olevan aktiivista ja vaikuttavaa usealla tasolla (2 %). Sen sijaan 14 % vastaajista arvioi, että vieraskieliset eivät juuri ole tekemisissä paikallisten kanssa, mikä korostaa yhteisöllisen vuorovaikutuksen puutteita.

Tulos viittaa siihen, että **osallistumisen rakenteet ovat monin paikoin puutteellisia**, vaikka mahdollisuuksia on olemassa. Se, että **14 %** vastaajista näkee vieraskieliset pitkälti erillään paikallisesta vuorovaikutuksesta, korostaa tarvetta vahvistaa matalan kynnyksen osallistumiskanavia ja yhteisöllisiä rakenteita.

39

Vieraskielisten osallistuminen paikalliseen yhteisöön. Vastaajilta pyydettiin valitsemaan yksi vaihtoehto, joka kuvaa heidän kuntansa nykytilannetta parhaiten

Sekä maaseutu- että kaupunkikunnissa vieraskielisten osallistuminen kuvataan useimmiten satunnaiseksi. Tämä korostuu kuitenkin selvästi maaseutukunnissa; **58 % arvioi, että osallistumista tapahtuu.** Kaupungeissa vastaava osuus on **48 %**. Satunnainen osallistuminen on siis yleisin arvio kokonaisuutena.

Kaupungeissa korostuu osallistumisen puute kiinnostuksesta huolimatta: 32 % arvioi, ettei osallistumista juuri tapahdu, vaikka kiinnostusta olisi (maaseudussa 16 %). **Maaseudulla vastaajat ovat useammin epävarmoja tilanteesta:** 13 % valitsee vaihtoehdon ”en osaa sanoa”. Tämä saattaa liittyä siihen, että osallistumista tapahtuu vain pienessä mittakaavassa tai satunnaisesti.

Tulokset viittaavat siihen, että **vieraskielisten osallistumista havaitaan maaseutukunnissa useammin kuin kaupungeissa**, vaikka se on useimmiten satunnaista. **Kaupungeissa tilanne näyttää polarisoituneemmalta** – sekä aktiivista osallistumista että osallistumisen puutetta kiinnostuksesta huolimatta raportoidaan enemmän.

40

Maahanmuuttajien poliittinen osallistuminen – tulintoja haastateltavien avoimista kommenteista

© Luke

Kyselyssä noin puolet näki satunnaista osallistumista, 26 % kiinnostusta ilman osallistumista ja 14 % koki, että maahanmuuttajat eivät juuri ole tekemisissä paikallisten kanssa. Tutkimusten (Kettunen 2022) mukaan poliittista osallistumista tapahtuu pääosin isoissa kaupungeissa.

Avoimissa vastauksissa todettiin, että **puolueet etsivät maahanmuuttajaehdokkaista**, toistaiseksi lähinnä suurissa kaupungeissa, mutta ilmiön arvioidaan kasvavan. Kunnat voivat neuvonnan ja esimerkiksi **International House -toiminnan kautta informoida osallistumismahdollisuuksista**, sillä maahanmuuttajilla on **oikeus äänestää ja olla ehdolla** kunta- ja aluevaaleissa. Ehdotuksena esitettiin myös **äänestys- ja vaalitiedon kääntämistä eri kielille**. Monet vastaajat korostivat tarvetta **kutsua maahanmuuttajia aktiivisesti mukaan tapahtumiin ja yhdistystoimintaan**.

Yksi ehdotus oli **omakielinen viestintä, yhteisökummit ja ohjaus vapaa-ajan toimintaan**. Kunnan nähtiin voivan tukea myös **maahanmuuttajien omien tilaisuuksien näkyvyyttä** vuorovaikutuksen lisäämiseksi. Lisäksi ehdotettiin **säännöllisiä matalan kynnyksen tapaamisia**, joissa maahanmuuttajat voivat tuoda esiin ajatuksiaan. Useissa vastauksissa kannatettiin sitä, että **kunnat perustavat neuvostoja tai toimikuntia maahanmuuttajien edustajille**, mikä lisää osallisuutta ja tiedonkulkua. Kuten eräs vastaaja totesi: **”kunnassa on aloittanut järjestöpaneeli-toiminta, joissa kuntalaiset pääsevät osaksi päätöksentekoa, näihin paneeliin olemme saaneet mukaan maahanmuuttajia.”**

41

Paikallisyhteisön asenteet ja osallisuus – Yhteenveto

© Luke

Tulokset osoittavat, että **paikallisten asenteet maahanmuuttajia kohtaan koetaan kunnissa pääosin myönteisiksi**. Suurin osa kunnista arvioi paikallisten asukkaiden olevan avoimia ja vastaanottavaisia uusia tulijoita kohtaan, ja **erot maaseutu- ja kaupunkikuntien välillä ovat kokonaisuutena melko pieniä**. Myönteinen suhtautuminen ilmenee useammin ”melko myönteisenä” kuin täysin varauksettoman myönteisenä, mikä viittaa realistiseen mutta hyväksyvään asenneilmapiiriin. Kotoutumista edistävää toimintaa tukevien asukkaiden osuus on hieman pienempi kuin yleinen avoimuus, mikä viittaa **eroon passiivisen hyväksynnän ja aktiivisen osallistumisen välillä**. Erityisesti kaupungeissa arviot ovat hieman ristiriitaisempia, kun taas maaseutukunnissa tuki kotoutumista edistävälle toiminnalle koetaan keskimäärin vakaammaksi.

Asenteet maahanmuuttajien sopeutumiseen paikalliseen kulttuuriin jakautuvat selvästi. Merkittävä osa kunnista kokee, että maahanmuuttajien sopeutuminen ei ole helppoa, mikä viittaa kulttuuristen erojen ja vuorovaikutuksen haasteiden tunnistamiseen. Maaseutukunnissa näkemykset ovat jonkin verran polarisoituneempia, kun taas kaupungeissa suhtautuminen on keskimäärin neutraalimpaa ja tasaisempaa. Tästä huolimatta selvästi kielteiset arviot jäävät vähemmistöön.

Vieraskielisten osallistuminen paikallisyhteisöihin kuvataan useimmissa kunnissa vielä varsin rajalliseksi ja satunnaiseksi. Yli puolet kunnista arvioi, että osallistumista tapahtuu, mutta se ei ole säännöllistä tai vaikuttavaa, ja vain harva kunta kokee osallistumisen olevan aktiivista useilla tasoilla. Kaupungeissa korostuvat sekä aktiivisen osallistumisen että osallistumisen puutteen kokemukset, mikä viittaa osin polarisoituneeseen tilanteeseen, kun taas maaseudulla osallistuminen havaitaan useammin satunnaisena ja kokonaiskuva jää epävarmemmaksi.

Haastattelujen avoimet vastaukset täydentävät määrällisiä havaintoja. Maahanmuuttajien poliittinen ja yhteiskunnallinen osallisuus nähdään mahdollisena mutta vielä rajallisena, painottuen erityisesti suuriin kaupunkeihin. Vastauksissa korostuu **tarve aktiiviseen kutsumiseen, selkokielliseen ja monikielliseen viestintään sekä matalan kynnyksen osallistumisen** muotoihin. Ehdotuksina esitetään esimerkiksi neuvostojen ja toimikuntien perustamista, yhteisökomppanuuksia sekä säännöllisiä kohtaamisia, jotka tukevat luottamusta ja vuorovaikutusta paikallisyhteisöissä.

Kokonaisuutena tulokset viittaavat siihen, että paikallisyhteisöjen asenneilmapiiri luo kotoutumiselle melko hyvät lähtökohdat, mutta osallisuuden rakenteet ja käytännöt eivät vielä systemaattisesti muutu aktiiviseksi osallistumiseksi. Kotoutumisen edistämiseksi keskeiseksi kehittämishaasteeksi nousee paikallisten ja vieraskielisten välisen vuorovaikutuksen vahvistaminen sekä osallistumisen mahdollisuuksien näkyvä ja aktiivinen avaaminen.

42

5. Työllistyminen ja työmarkkinaintegraatio

Osiassa tarkastellaan kuntien näkemyksiä maahanmuuttajien työllistymismahdollisuuksista, esteistä ja ratkaisuista.

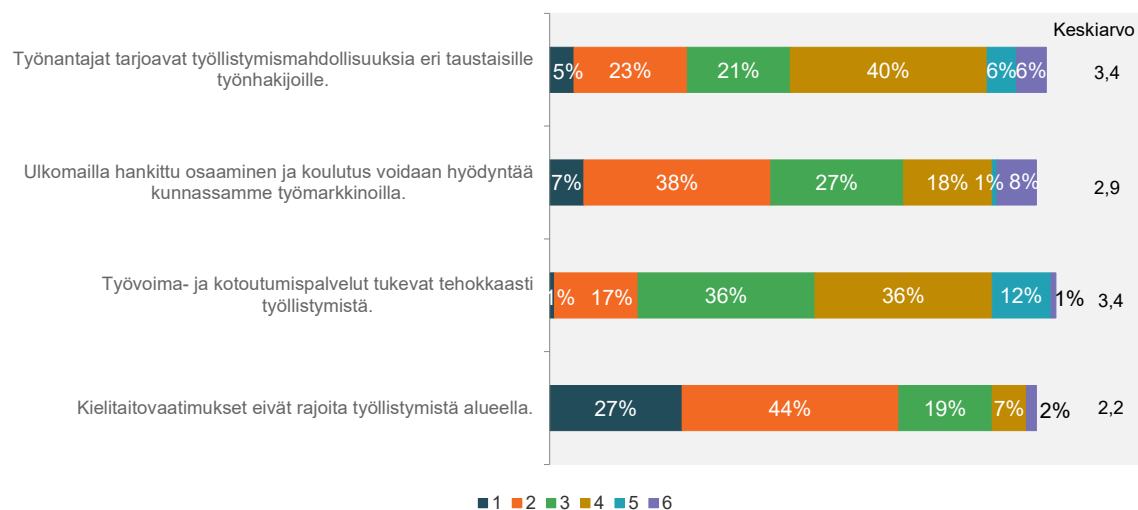
3 keskeistä havaintoa

- ❖ Työnantajien halukkuus tarjota työmahdollisuuksia eri taustoista tuleville nähdään melko hyvänä
- ❖ Ulkomailla hankitun osaamisen tunnistaminen ja hyödyntäminen muodostaa merkittävän pullonkaulan
- ❖ Kielitaitovaatimukset koetaan selvästi keskeisimmäksi työllistymisen esteeksi kuntatyyppistä riippumatta

43

Kuntien arviot maahanmuuttajien työllistymismahdollisuuksista alueellaan (1 = Täysin eri mieltä, 5 = Täysin samaa mieltä, 6 = En osaa sanoa)

44

Kuntien arviot maahanmuuttajien työllistymismahdollisuuksista alueellaan

© Luke

Kuntien arvion mukaan, **työnantajat tarjoavat melko hyvin työllistymis-mahdollisuuksia** eri taustaisille työnhakijoille. Noin kaksi kolmasosaa kunnista on ainakin osittain samaa mieltä tästä väittämästä, mikä viittaa **kasvavaan avoimuuteen monimuotoisessa rekrytoinnissa**, etenkin työvoimapulan alueilla.

Työvoima- ja kotoutumispalvelujen koetaan tukevan työllistymistä kohtuullisen tehokkaasti. Tämä tulos on suhteellisen myönteinen, mutta jättää tilaa **palvelujen koordinoinnin ja työnantajayhteistyön vahvistamiselle**.

Ulkomailla hankitun osaamisen hyödyntäminen saa selvästi heikomman arvioinnin (ka. 2,9). Lähes 40 % kunnista on eri mieltä väittämästä, mikä viittaa **osaamisen tunnustamisen ja joustavien väylien puutteisiin**.

Kielitaitovaatimusten katsotaan rajoittavan työllistymistä selvästi (ka. 2,2). Tämä on koko kysymyksen alhaisin arvosana – **kielitaito muodostaa edelleen keskeisen esteen työmarkkinoille pääsyle**.

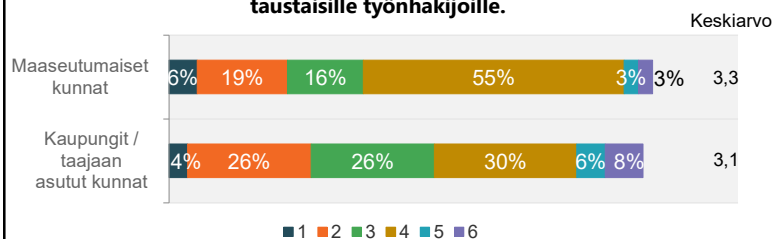
Yhteenvedona voidaan todeta, että **kielivaatimukset ja osaamisen tunnustamisen ongelmat** pysyvät keskeisinä pullonkauloina.

45

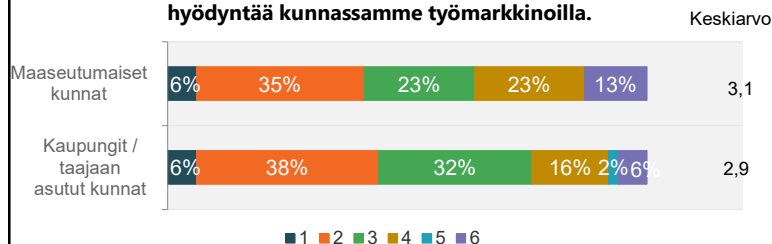
Kuntien arviot maahanmuuttajien työllistymismahdollisuuksista alueellaan (1 = Täysin eri mieltä, 5 = Täysin samaa mieltä, 6 = En osaa sanoa)

Työnantajat tarjoavat työllistymismahdollisuuksia eri taustaisille työnhakijoille.

Maaseutumaissa kunnissa yli puolet vastaajista (55 %) on melko tai täysin samaa mieltä siitä, että työnantajat tarjoavat työllistymismahdollisuuksia eri taustaisille työnhakijoille. Samalla kuitenkin lähes viidennes (19 %) antaa matalan arvosanan 2. **Kaupungeissa ja taajaan asutuissa kunnissa myönteiset arviot ovat maltillisempia (30 % arvosana 4)**, ja kriittisiä arvioita on enemmän, sillä noin neljännes vastaajista (26 %) valitsee arvosanan 2.

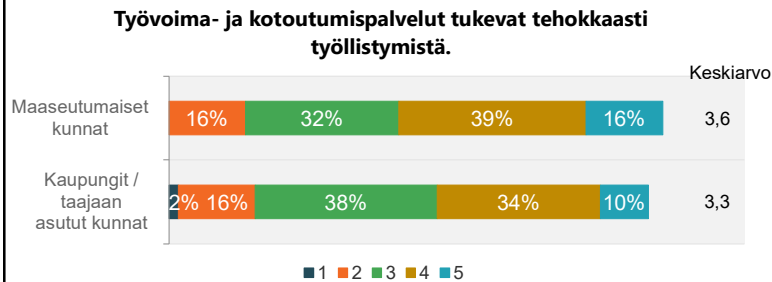
Ulkomailla hankittu osaaminen ja koulutus voidaan hyödyntää kunnassamme työmarkkinoilla.

Maaseutumaissa kunnissa arviot ulkomailla hankitun osaamisen ja koulutuksen hyödyntämisestä jakautuvat. Huomattava osa vastaajista on eri mieltä väitteestä (35 % arvosana 2), mutta lähes yhtä suuri osuus antaa myönteisen arvion (23 % arvosana 4). En osaa sanoa -vastaukset (13 %) viittaavat epävarmuuteen osaamisen tunnistamisessa ja hyödyntämisessä. **Kaupungeissa ja taajaan asutuissa kunnissa arviot ovat selvästi varovaisempia.** Kriittiset arviot (arvosanat 2 ja 3) korostuvat, ja myönteisiä arvioita (arvosana 4) on vähemmän.

46

Kuntien arviot maahanmuuttajien työllistymismahdollisuuksista alueellaan (1 = Täysin eri mieltä, 5 = Täysin samaa mieltä)

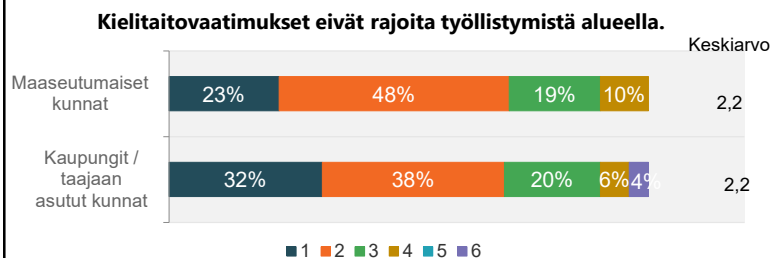
Arviot työvoima- ja kotoutuspalvelujen roolista työllistymisen tukemisessa ovat pääosin myönteisiä.

Maaseutumaaisissa kunnissa enemmistö vastaajista antaa arvosanat 3–4 (yhteensä 71 %), mikä viittaa siihen, että palvelujen koetaan tukevan työllistymistä kohtuullisen tai melko hyvin; korkean arvosanan 5 antaa 16 %.

Kaupungeissa ja taajaan asutuissa kunnissa arviot painottuvat vastaavasti arvosanoihin 3–4 (72 %), ja kriittisiä arvioita (arvosanat 1–2) esiintyy vain vähän.

47

Kuntien arviot maahanmuuttajien työllistymismahdollisuuksista alueellaan (1 = Täysin eri mieltä, 5 = Täysin samaa mieltä, 6 = En osaa sanoa)

Sekä maaseutumaaisissa että kaupungeissa ja taajaan asutuissa kunnissa vastaajat ovat pääosin **eri mieltä väittämän kanssa**, jonka mukaan kielitaitovaatimukset eivät rajoita työllistymistä. Tämä osoittaa, että kielitaitovaatimusten koetaan selvästi **rajoittavan maahanmuuttajien työllistymismahdollisuuksia** kuntatyypistä riippumatta.

Maaseutumaaisissa kunnissa valtaosa vastaajista (71 %) antaa arvosanan 1 tai 2, mikä heijastaa **vahvaa kriittisyyttä väitettä kohtaan**. Myönteiset arviot (arvosanat 4–5) ovat harvinaisia, ja keskiarvo on matala (KA 2,2).

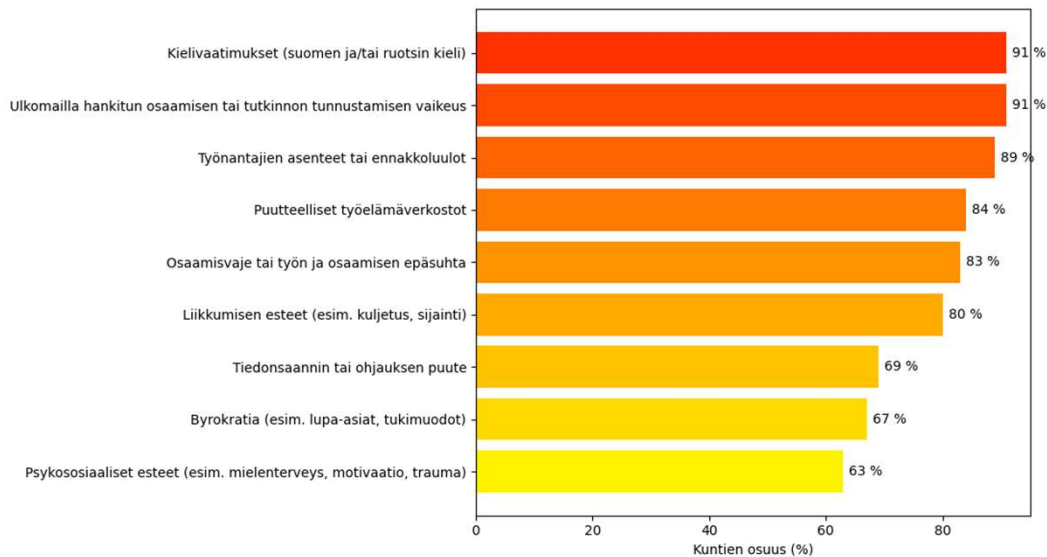
Kaupungeissa ja taajaan asutuissa kunnissa tulos on lähes identtinen. Myös täällä 70 % vastaajista sijoittuu arvosanoihin 1 tai 2, ja keskiarvo on niin ikään KA 2,2.

Kokonaisuutena tulokset korostavat **kielitaitovaatimusten merkittävää roolia työllistymisen esteenä** eri kuntatyypeissä.

48

Kuntien yleisimmin tunnistamat esteet maahanmuuttajien työllistymiselle

© Luke

Luke

49

Kuntien yleisimmin tunnistamat esteet maahanmuuttajien työllistymiselle

© Luke

Kielivaatimukset nousivat selvästi keskeisimmäksi yksittäiseksi esteeksi: 91 % kunnista sisällytti ne viiden tärkeimmän maahanmuuttajien työllistymistä rajoittavan tekijän joukkoon.

Ulkomaisten tutkintojen ja pätevyyksien tunnustamisen vaikeus (91 %) tunnistettiin yhtä laajasti keskeiseksi haasteeksi. Lisäksi **työnantajien asenteet tai ennakkoluulot (89 %) sekä liikkumiseen liittyvät esteet (80 %)** nousivat usein esiin kunnissa merkittävänä työllistymistä rajoittavina tekijöinä.

Ammatillisten verkostojen puute (84 %) ja osaamisen kohtaamattomuus (83 %) mainittiin erityisesti työllistymisen alkuvaiheeseen liittyvinä haasteina.

Harvemmin mainitut esteet — kuten tiedonsaannin puute, byrokratia ja psykososiaaliset tekijät — **koskevat pienempää osaa kunnista**, mutta voivat kunnallisten arvioiden mukaan muodostua merkittäviksi, jos ne pitkittyvät.

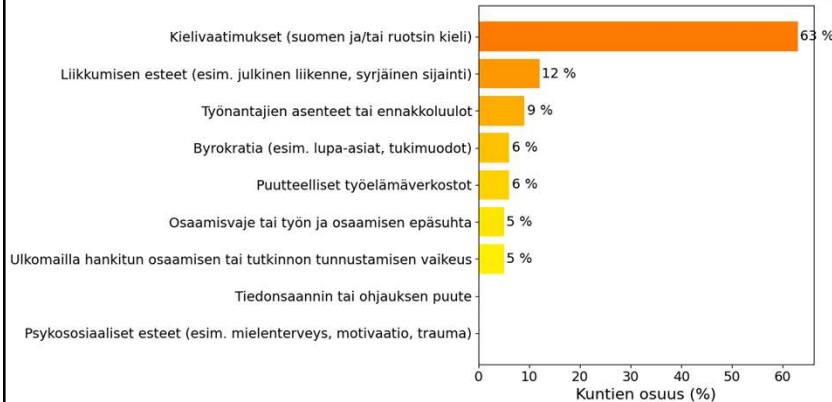
Luke

SIIRTOLAISUUS-
INSTITUUTTIMAASEUTUPOLITIIKKA
LANDSBYGGSPOLITIK

50

Useimmin merkittävimäksi esteeksi (sija 1) arvioidut tekijät

© Luke

Kielivaatimukset korostuvat selvästi

tärkeimpänä yksittäisenä esteenä: 63 % kunnista arvioi ne maahanmuuttajien työllistymistä kaikkein merkittävimäksi rajoitteeksi (sija 1).

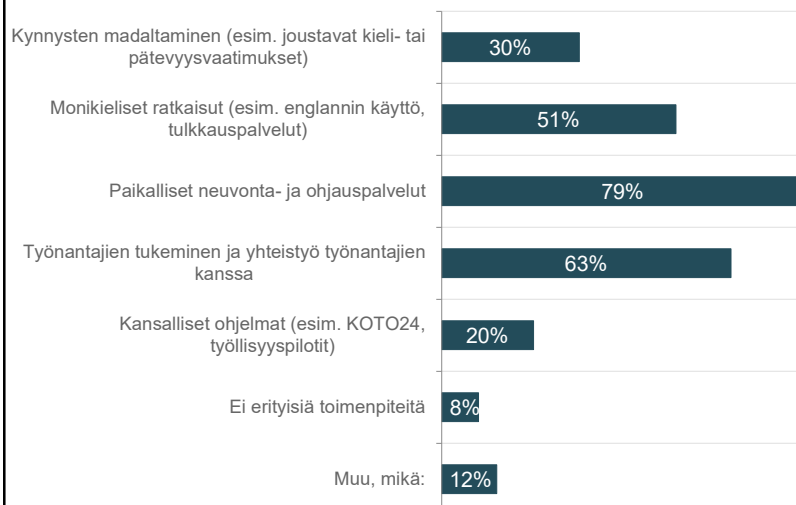
Muut esteet nousevat ensisijaisiksi **selvästi harvemmin**. Seuraavaksi useimmin tärkeimmäksi arvioitiin **liikkumiseen liittyvät esteet** (12 %) sekä **työnantajien asenteet tai ennakkoluulot** (9 %).

Hallinnolliset esteet, ammatillisten verkostojen puute ja osaamisen kohtaamattomuus sijoittuivat ensisijaiseksi esteeksi vain pienessä osassa kuntia (5–6 %). **Tiedonsaannin puutetta ja psykososiaalisia esteitä** ei yksikään kunta arvioinut kaikkein merkittävimäksi esteeksi.

Kokonaisuutena tulos osoittaa, että vaikka useat esteet tunnustetaan kunnissa merkittäviksi, **kielivaatimukset muodostavat selvästi hallitsevan ensisijaisen haasteen**, kun kuntia pyydetään priorisoimaan.

51

Keinot kieli- ja pätevyysesteiden ratkaisemiseksi kunnissa

Paikalliset neuvonta- ja ohjauspalvelut (79 %)

ovat yleisin keino kieli- ja pätevyysesteiden purkamisessa. **Kunnat korostavat lähitason henkilökohtaista tukea** maahanmuuttajien työllistymisen ja osaamisen tunnustamisen edistämiseksi.

Työnantajien tukeminen ja yhteistyö työnantajien kanssa (63 %) on toiseksi tärkein toimenpide. Tämä korostaa **työelämäyhteistyön keskeistä roolia** kotoutumisen ja työllistymisen edistämiseksi.

Monikieliset ratkaisut (51 %), kuten englannin kielen käyttö ja tulkkauspalvelut, ovat yleistyneet kunnissa käytännöllisinä välineinä työelämään osallistumisen helpottamiseksi.

Kynnysten madaltaminen (30 %), esimerkiksi **joustavat kieli- tai pätevyysvaatimukset**, on vähemmän yleistä mutta tärkeä signaali rakenteellisten esteiden tunnistamisesta.

Kansalliset ohjelmat (20 %) kuten KOTO24 tai työllisyyspilotit mainitaan harvemmin, mikä voi kuvastaa, että kunnat näkevät **ratkaisujen painopisteen paikallisella tasolla**.

8 % kunnista ilmoittaa, **ettei erityisiä toimenpiteitä** ole käytössä, mikä voisi viitata **resurssi- tai osaamisvajeisiin erityisesti pienissä kunnissa**.

52

Työllistyminen ja työmarkkinaintegraatio – Yhteenveto

© Luke

Kuntien arviot **maahanmuuttajien työllistymismahdollisuuksista** ovat kokonaisuutena **varovaisen myönteisiä**, mutta jakaumat osoittavat selviä pullonkauloja. Noin kaksi kolmasosaa kunnista on ainakin osittain samaa mieltä siitä, että työnantajat tarjoavat työllistymismahdollisuuksia eri taustaisille työnhakijoille, mutta lähes neljännes antaa tästä kriittisen arvion.

Työvoima- ja kotoutumispalvelujen koetaan tukevan työllistymistä melko hyvin: noin 70 % kunnista sijoittuu myönteisiin arvioihin, kun taas selvästi kielteiset arviot ovat harvinaisia. Samalla tulokset viittaavat siihen, että palvelujen vaikuttavuutta voitaisiin vahvistaa erityisesti tiivistämällä yhteistyötä työnantajien kanssa ja parantamalla palvelujen keskinäistä koordinaatiota.

Ulkomailla hankitun osaamisen ja koulutuksen hyödyntäminen arvioidaan selvästi heikommoin. Lähes 40 % kunnista on välttämän kanssa eri mieltä, ja myönteisiä arvioita antaa alle viidennes vastaajista. Lisäksi *en osaa sanoa* -vastaukset ovat suhteellisen yleisiä, mikä heijastaa epävarmuutta ja vaihtelevia käytäntöjä osaamisen tunnistamisessa.

Selvästi **keskeisimmäksi työllistymisen esteeksi** nousevat **kielitaitovaatimukset**. Yli 90 % kunnista tunnistaa ne merkittäväksi rajoitteeksi, ja lähes kaksi kolmasosaa arvioi ne kaikkein tärkeimmäksi yksittäiseksi esteeksi. Tulos on hyvin yhdenmukainen eri kuntatyypeissä ja korostaa kielen roolia työmarkkinoille pääsyn keskeisenä portinvartijana.

Kielivaatimusten ohella laajasti tunnistetaan myös muita esteitä. Ulkomaisten **tutkintojen ja pätevyyksien tunnistamisen vaikeudet** sekä **työnantajien asenteet** mainitsee lähes 90 % kunnista, ja **puutteelliset työelämäverkostot** yli 80 %. Lisäksi osaamisen ja työn kohtaamattomuus sekä liikkumiseen liittyvät haasteet korostuvat erityisesti maaseutumaisissa kunnissa. Yhdessä nämä tekijät muodostavat monisyisen esteiden kokonaisuuden, joka vaikeuttaa erityisesti työllistymisen alkuvaihetta.

Käytössä olevat keinot painottuvat **paikallisiin ja käytännönläheisiin ratkaisuihin**. Paikallisia neuvonta- ja ohjauspalveluja hyödyntää lähes 80 % kunnista ja työnantajayhteistyötä noin 60 %. Monikielisiä ratkaisuja käyttää noin puolet kunnista, kun taas joustavia kieli- tai pätevyysvaatimuksia sovelletaan harvemmin. Kansalliset ohjelmat mainitaan vain noin viidenneksessä kunnista, mikä viittaa ratkaisujen vahvaan paikalliseen painotukseen.

Kokonaisuutena tulokset osoittavat, että **työllistymistä tukevia käytäntöjä on kehitetty**, mutta eteneminen on epätasaista. Keskeisiksi kehittämishaasteiksi nousevat kielivaatimusten ja työelämän tarpeiden parempi yhteensovittaminen, osaamisen tunnistamisen sujuvoittaminen sekä työnantajien entistä systemaattisempi kytkeminen kotoutumisen ja työllistymisen kokonaisuuteen.

53

6. Varhaiskasvatus ja koulutus

© Luke

Tässä luvussa käsitellään varhaiskasvatuksen ja koulutuksen roolia kotoutumisessa sekä kunnissa käytössä olevia hyviä käytäntöjä

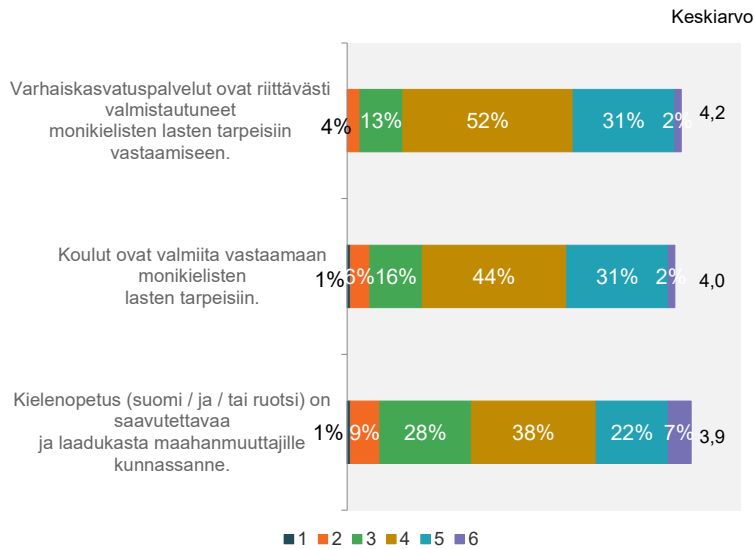
3 keskeistä havaintoa

- ❖ Varhaiskasvatuspalvelujen valmiudet vastata monikielisten lasten tarpeisiin arvioidaan vahvoiksi
- ❖ Koulujen valmiudet koetaan hieman varhaiskasvatusta heikommiksi mutta edelleen pääosin myönteisiksi
- ❖ Kielenopetuksen saatavuudessa ja laadussa nähdään edelleen kehittämistarpeita

54

Arviot varhaiskasvatuksen ja koulutuksen toimivuudesta monikielisille lapsille ja aikuisille (1 = Täysin eri mieltä, 5 = Täysin samaa mieltä, 6 = En osaa sanoa)

Varhaiskasvatuksessa valmiudet arvioidaan vahvimiksi: 83 % kunnista on vähintään jokseenkin samaa mieltä siitä, että palvelut ovat riittävästi valmistautuneet monikielisten lasten tarpeisiin (arvosanat 4–5; KA 4,2).

Koulujen valmiudet lähes yhtä hyvät: 75 % kunnista kokee koulujen olevan valmiita vastaamaan monikielisten lasten tarpeisiin (arvosanat 4–5; KA 4,0).

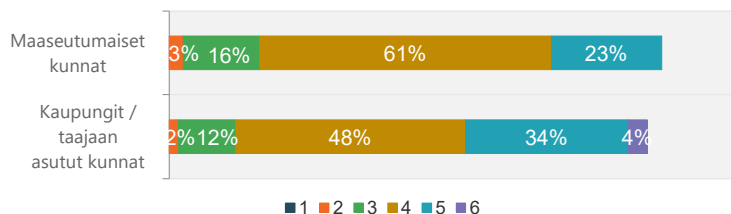
Kielenopetus arvioidaan heikommaksi osa-alueeksi: 60 % vastaajista on samaa tai täysin samaa mieltä siitä, että suomen ja/tai ruotsin opetus on saavutettavaa ja laadukasta (arvosanat 4–5; KA 3,9). Samalla noin kolmannes vastaajista sijoittuu neutraaleihin tai kriittisiin arvioihin (arvosanat 1–3), ja *en osaa sanoa* -vastauksia on verrattain paljon.

Kokonaisuutena koulutuspalvelujen koetaan toimivan melko hyvin, mutta kielituen ja opetuksen saavutettavuudessa nähdään edelleen kehittämistarpeita.

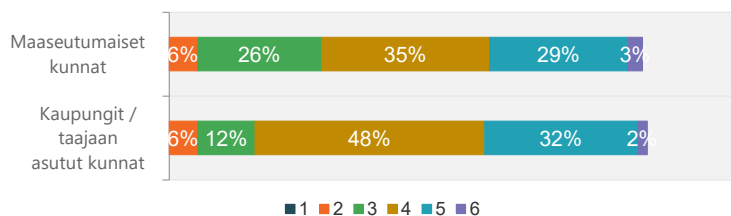
55

Arviot varhaiskasvatuksen ja koulutuksen toimivuudesta monikielisille lapsille ja aikuisille (1 = Täysin eri mieltä, 5 = Täysin samaa mieltä, 6 = En osaa sanoa)

Varhaiskasvatuspalvelut ovat riittävästi valmistautuneet monikielisten lasten tarpeisiin vastaamiseen.

Koulut ovat valmiita vastaamaan monikielisten lasten tarpeisiin.

Sekä maaseutumaississa että kaupungeissa ja taajaan asutuissa kunnissa varhaiskasvatuspalvelujen valmiuksia vastata monikielisten lasten tarpeisiin arvioidaan pääosin myönteisesti.

Maaseutumaississa kunnissa enemmistö vastaajista on samaa tai täysin samaa mieltä väittämän kanssa (yhteensä 84 %). **Kaupungeissa ja taajaan asutuissa kunnissa** arviot ovat hieman maltillisempia, mutta edelleen selvästi myönteisiä (arvosanat 4–5 yhteensä 82 %).

Koulujen valmiuksia vastata monikielisten lasten tarpeisiin **arvioidaan molemmissa kuntatyypeissä pääosin myönteisesti**, mutta arviot ovat varhaiskasvatusta maltillisempia.

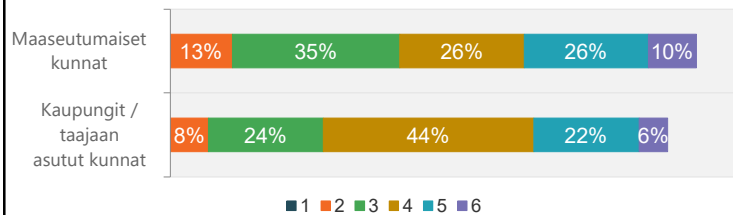
Maaseutumaississa kunnissa myönteiset arviot (64 %) ovat enemmistössä, mutta myös neutraalit arviot korostuvat, mikä viittaa sekä olemassa oleviin valmiuksiin että kehittämistarpeisiin.

Kaupungeissa ja taajaan asutuissa kunnissa myönteiset arviot korostuvat hieman selvemmin (80 %).

56

Arviot varhaiskasvatuksen ja koulutuksen toimivuudesta monikielisille lapsille ja aikuisille (1 = Täysin eri mieltä, 5 = Täysin samaa mieltä, 6 = En osaa sanoa)

Kielenopetus (suomi / ja / tai ruotsi) on saavutettavaa ja laadukasta maahanmuuttajille kunnassanne.

Sekä maaseutumaissa että kaupungeissa ja taajaan asutuissa kunnissa kielenopetuksen saavutettavuutta ja laatua arvioidaan **kokonaisuutena melko myönteisesti**, mutta arviot painottuvat maltilliseen samaa mieltä -tasoon.

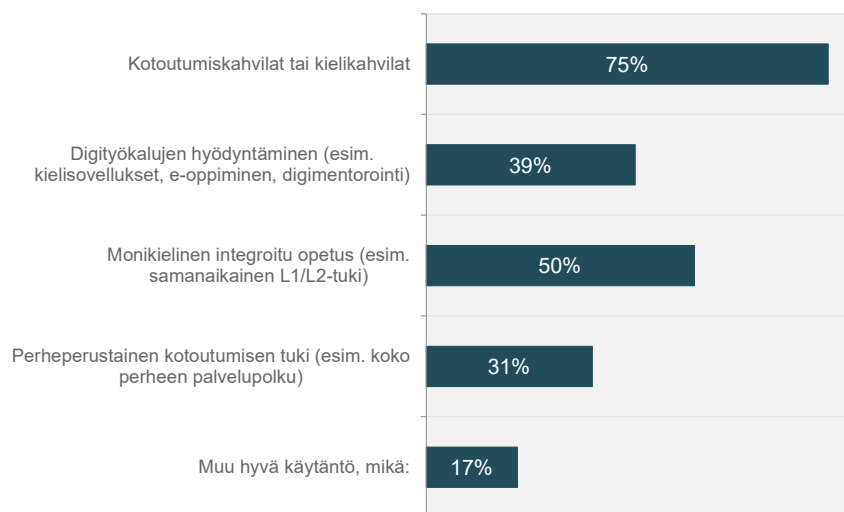
Maaseutumaissa kunnissa noin puolet vastaajista sijoittuu arvosanoihin 4–5, mikä viittaa siihen, että **kielenopetusta pidetään pääosin saavutettavana** ja laadukkaana, mutta samalla merkittävä osa vastauksista jää neutraalille tasolle tai ilmentää epävarmuutta (*en osaa sanoa*).

Kaupungeissa ja taajaan asutuissa kunnissa myönteiset arviot korostuvat selvemmin, erityisesti arvosanan 4 osalta. Tämä viittaa siihen, että kielenopetuksen saatavuus ja laatu koetaan näissä kunnissa hieman vahvemaksi kuin maaseutumaissa kunnissa, vaikka myös täällä vastaukset painottuvat maltilliseen eikä yksiselitteisesti vahvaan myönteisyyteen.

57

Kunnissa käytössä olevat koulutuskäytännöt monikielisyyden ja kotoutumisen tukemiseksi.

Vastaajat valitsivat kaikki käytännöt, jotka ovat kunnassa käytössä tai kokeilussa.

Kotoutumiskahvilat ja kielikahvilat ovat yleisimpiä käytäntöjä: 75 % kunnista hyödyntää niitä kotoutumisen ja kielen oppimisen tukena.

Monikielinen integroitu opetus (esim. samanaikainen L1/L2-tuki) on käytössä **puolet kunnista (50 %)**.

Digitaalisia työkaluja (kielisovellukset, e-oppiminen, digimentorointi) käyttää **39 % kunnista**.

Perheperustainen kotoutumisen tuki on käytössä kolmasosassa kunnista (31 %).

Muita hyviä käytäntöjä mainitsi 17 %, mikä kertoo kunnissa kehitettävistä paikallisista innovaatioista.

58

Varhaiskasvatus ja koulutus – Yhteenveto

Kuntien arviot **varhaiskasvatuksen ja koulutuksen toimivuudesta monikielisille lapsille ja aikuisille** ovat kokonaisuutena **selvästi myönteisiä**, mutta eri osa-alueiden välillä on tunnistettavia kehittämistarpeita. Varhaiskasvatus näyttäytyy vahvimpänä lenkkinä: valtaosa kunnista kokee palvelujen olevan hyvin valmistautuneita vastaamaan monikielisten lasten tarpeisiin (KA 4,2), ja myönteiset arviot ovat yleisiä sekä maaseutumaissa kunnissa että kaupungeissa ja taajaan asutuissa kunnissa.

Myös **koulujen valmiuksia vastata monikielisten lasten tarpeisiin arvioidaan pääosin myönteisesti** (KA 4,0), mutta arviot ovat varhaiskasvatusta maltillisempia. Tämä viittaa siihen, että kouluissa koetaan sekä toimivia käytäntöjä että rakenteellisia haasteita, jotka liittyvät erityisesti tuen riittävyyteen ja resurssien kohdentamiseen. Kaupungeissa ja taajaan asutuissa kunnissa myönteiset arviot korostuvat hieman selvemmin, mutta myös maaseutumaissa kunnissa enemmistö pitää koulujen valmiuksia toimivana.

Kielenopetus erottuu kokonaisuudessa osa-alueena, jossa kehittämistarpeet korostuvat eniten. Vaikka **enemmistö kunnista arvioi suomen ja/tai ruotsin kielen opetuksen olevan saavutettavaa ja laadukasta** (KA 3,9), merkittävä osa vastaajista sijoittuu neutraaleihin tai kriittisiin arvioihin, ja *en osaa sanoa* -vastauksia on verraten paljon. Tämä viittaa epätasaiseen saatavuuteen ja vaihteleviin käytäntöihin erityisesti pienemmissä kunnissa.

Kunnissa käytössä olevat **koulutuskäytännöt** tukevat monikielisyyttä ja kotoutumista monin tavoin, mutta **painottuvat matalan kynnyksen ja epämuodollisiin ratkaisuihin**. Yleisimmiksi käytännöiksi nousevat **kotoutumis- ja kielikahvilat**, joita hyödyntää suuri osa kunnista. Monikielinen integroitu opetus on käytössä noin puolessa kunnista, ja digitaalisia työkaluja hyödynnetään vaihtelevasti. Perheperustainen kotoutumisen tuki on käytössä selvästi harvemmin, mikä viittaa sen potentiaalin jäämiseen osin hyödyntämättä.

Kokonaisuutena tulokset osoittavat, että **varhaiskasvatus ja koulutus muodostavat kunnissa vahvan perustan kotoutumiselle**, erityisesti varhaislapsuudessa.

59

7. Asuminen ja paikalliset olosuhteet

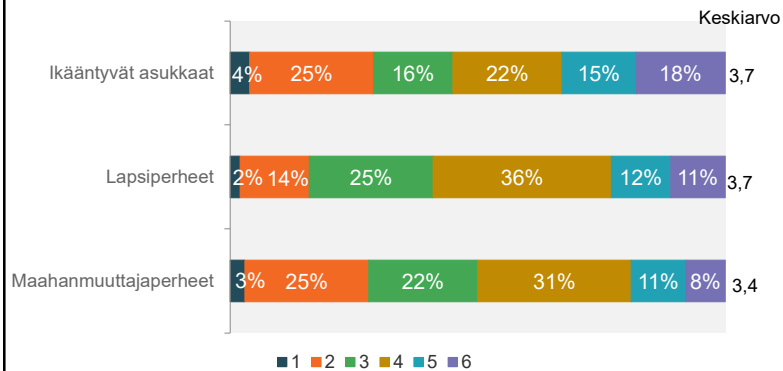
Kunnat arvioivat asuntokannan riittävyyttä eri väestöryhmien tarpeisiin.

3 keskeistä havaintoa

- ❖ Asuntokannan riittävyys arvioidaan kokonaisuutena kohtalaiseksi kaikille tarkastelluille väestöryhmille
- ❖ Paras tilanne nähdään lapsiperheiden ja ikääntyvien asukkaiden osalta
- ❖ Maahanmuuttajaperheiden asuntotilanne arvioidaan selvästi varovaisemmin ja arviot ovat jakautuneita

60

Kuntien arviot asuntokannan riittävyydestä eri väestöryhmille. Kunnat arvioivat, kuinka hyvin nykyinen asuntokanta vastaa eri väestöryhmien tarpeisiin asteikolla 1–5, missä 1 = Täysin eri mieltä, 5 = Täysin samaa mieltä, 6 = En osaa sanoa)

Asuntokannan riittävyys arvioidaan kokonaisuutena kohtuulliseksi kaikille tarkastelluille väestöryhmille, ja keskiarvot sijoittuvat välille 3,4–3,7.

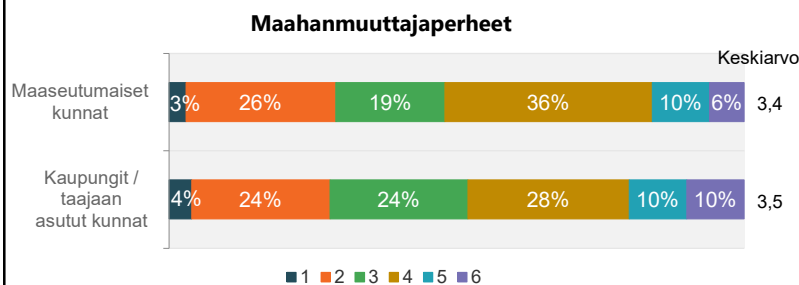
Paras tilanne nähdään lapsiperheiden ja ikääntyvien asukkaiden osalta, joiden kohdalla arviot ovat keskimäärin myönteisimmät. Näissä ryhmissä noin puolet kunnista arvioi asuntokannan vastaavan tarpeisiin vähintään jokseenkin hyvin (arvosanat 4–5).

Maahanmuuttajaperheiden kohdalla arviot ovat selvästi varovaisempia. Myönteisiä arvioita (arvosanat 4–5) on noin kaksi viidennestä, ja kriittiset arviot (arvosanat 1–2) ovat yleisempiä kuin muissa ryhmissä. Tämä heijastuu myös matalampana keskiarvona (KA 3,4).

Epävarmuus on melko yleistä kaikissa ryhmissä: noin 8–18 % vastaajista valitsi vaihtoehdon *en osaa sanoa*. Tulos voi viitata siihen, ettei kaikilla vastaajilla ole tarkkaa tietoa asuntokannan soveltuvuudesta eri väestöryhmien tarpeisiin.

61

Kuntien arviot asuntokannan riittävyydestä eri väestöryhmille. (asteikolla 1–5, missä 1 = Täysin eri mieltä, 5 = Täysin samaa mieltä, 6 = En osaa sanoa)

Asuntokannan riittävyys maahanmuuttajaperheille arvioidaan molemmissa kuntatyypeissä maltillisen myönteisesti, mutta arviot ovat selvästi jakautuneita.

Maaseutumaissa kunnissa yleisin arvio on arvosana 4 (36 %), ja KA on 3,4, mikä viittaa melko myönteiseen mutta ei yksiselitteisen vahvaan näkemykseen. Samalla **noin kolmannes vastaajista (29 %) on eri mieltä tai täysin eri mieltä**, ja lähes puolet sijoittuu kriittisiin tai neutraaleihin arvioihin (arvosanat 1–3). Tämä kertoo merkittävästä haasteista maahanmuuttajaperheiden asumistarpeiden näkökulmasta.

Kaupungeissa ja taajaan asutuissa kunnissa arviot jakautuvat tasaisemmin arvosanojen 3 ja 4 välille (yhteensä 52 %), ja KA on hieman korkeampi (3,5). Myös täällä **kriittisiä arvioita** (arvosanat 1–2) on **noin neljännes vastaajista**, mikä viittaa siihen, että asuntokannan riittävyys ei ole ongelmaton kuntatyyppistä riippumatta.

62

8. Tulevaisuusnäkymät ja KOTO24-uudistuksen vaikutukset

© Luke

Osiassa käsitellään kuntien arvioita roolistaan vuoteen 2035 mennessä, tulevaisuuden keskeisiä tekijöitä ja KOTO24-uudistuksen vaikutuksia.

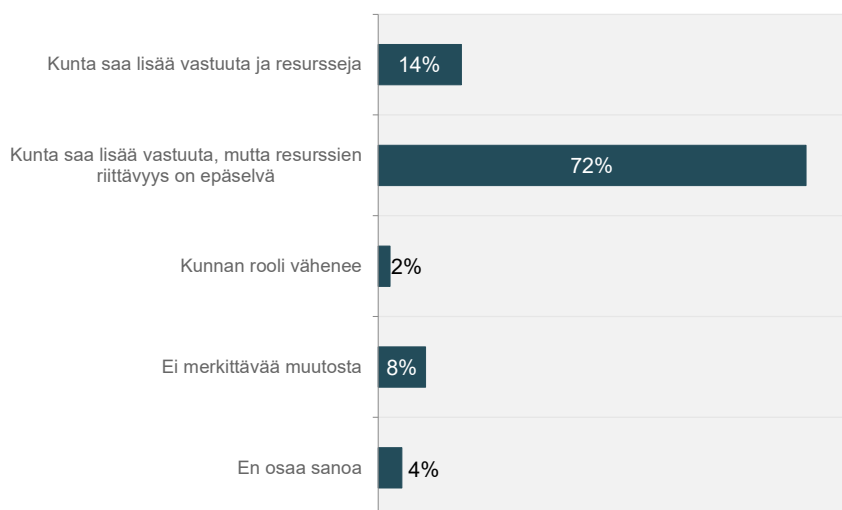
3 keskeistä havaintoa

- ❖ Kuntien roolin kotoutumisessa odotetaan kasvavan, mutta resurssien riittävyys koetaan epävarmaksi.
- ❖ Kotoutumisen tulevaisuuden odotetaan kytkeytyvän vahvasti työmarkkinoiden tarpeisiin ja väestörakenteen muutokseen.
- ❖ Tulevaisuuskuissa yhdistyvät varovainen optimismi ja kasvava epävarmuus - Yhteistyö, teknologia ja kotoutumisen arkipäiväistyminen nähdään mahdollisuuksina, mutta rahoituspaineet, palvelutason heikkeneminen ja sosiaalisen ilmapiiirin riskit huolettavat.

63

Kunnat arvioivat KOTO24-uudistuksen vaikutuksia rooliinsa kotoutumisen edistämisessä. Kunnat valitsivat yhden vaihtoehdon)

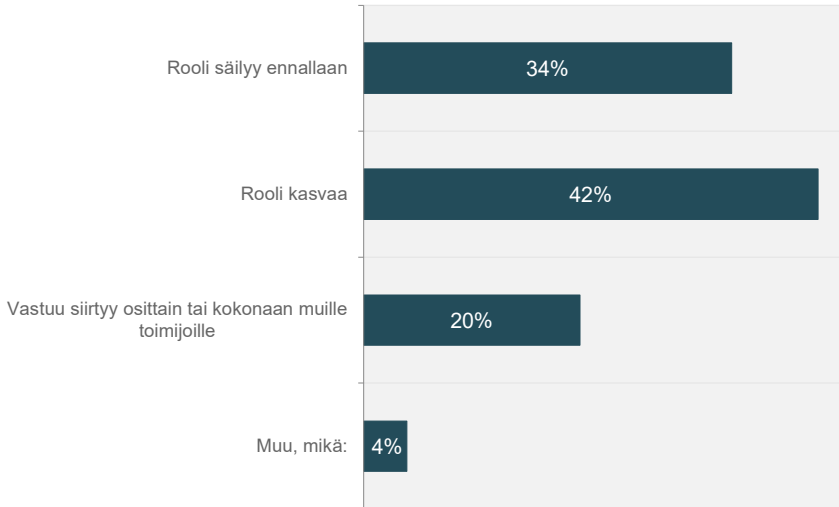
Valtaosa kunnista odottaa vastuun kasvavan: 72 % arvioi, että kunta saa lisää vastuuta, mutta resurssien riittävyys on epäselvä.

Vain harvat näkevät resursseja lisääntyvän: 14 % arvioi, että kunta saa lisää sekä vastuuta että resursseja.

Kunnan roolin vähenemistä ei juuri odoteta (2 %).

64

Kuntien arviot roolinsa muutoksesta kotoutumispalveluiden järjestämisessä vuoteen 2035 mennessä

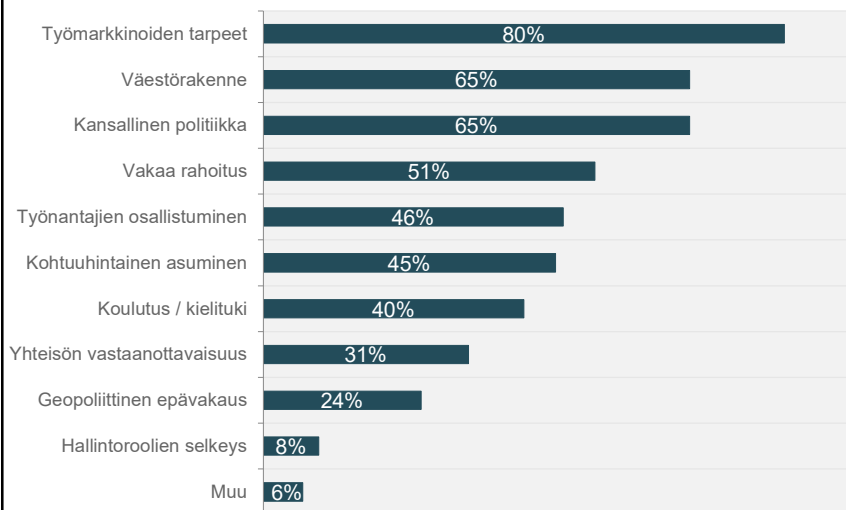
Yleinen odotus roolin kasvusta:
42 % kunnista arvioi, että niiden rooli kotoutumispalveluiden järjestämisessä kasvaa vuoteen 2035 mennessä.

Kolmannes arvioi tilanteen säilyvän ennallaan (34 %) – erityisesti keskikokoisissa kunnissa, joissa resurssit ja vastuut ovat jo vakiintuneita.

Viidennes (20 %) uskoo vastuun siirtyvän osittain tai kokonaan muille toimijoille, kuten hyvinvointialueille tai valtiolle.

65

Kotoutumisen tulevaisuustekijät: osuus kunnista, jotka nostivat tekijän viiden tärkeimmän joukkoon

Työmarkkinoiden tarpeet nousivat tärkeimmäksi tekijäksi: 80 % kunnista valitsi sen viiden kärkeen.

Väestörakenne ja kansallinen politiikka seurasivat tasavahvoina: 65 % kunnista valitsi ne viiden tärkeimmän joukkoon.

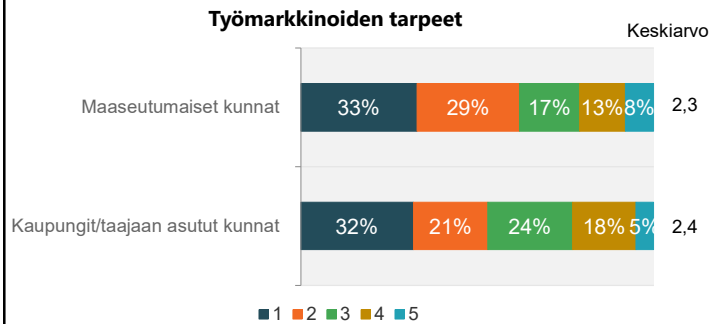
Vakaan rahoituksen turvaaminen arvioitiin myös kriittiseksi kotoutumisen edellytykseksi (51 %).

Työnantajien osallistuminen (46 %) ja kohtuuhintainen asuminen (45 %) nousivat käytännön toteutuksen kannalta tärkeiksi.

Koulutus ja kielituki (40 %) sekä yhteisöjen vastaanottavuus (31 %) nähtiin kotoutumisen onnistumista tukevin tekijöinä.

66

Työmarkkinoiden tarpeet: sijoittuminen tärkeysjärjestyksessä (1–5)

Työmarkkinoiden tarpeet nähdään keskeisenä kotoutumisen tulevaisuuteen vaikuttavana tekijänä sekä maaseutumaissa että kaupungeissa ja taajaan asutuissa kunnissa. Molemmissa kuntatyypeissä **merkittävä osa vastaajista sijoittaa tekijän korkeille sijoituksille (1–2)**, vaikka painotukset jakautuvat useille sijoituksille.

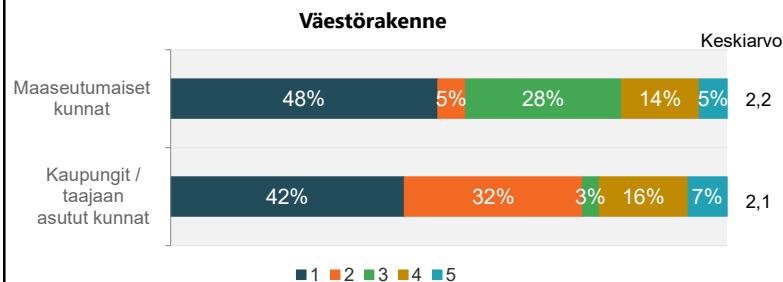
Maaseutumaissa kunnissa kolmannes vastaajista (33 %) sijoittaa työmarkkinoiden tarpeet kaikkein tärkeimmäksi tekijäksi (sijoitus 1), ja lähes kaksi kolmannesta sijoittaa sen sijoituksille 1–2.

Kaupungeissa ja taajaan asutuissa kunnissa osuus, joka sijoittaa työmarkkinoiden tarpeet kaikkein tärkeimmäksi, on lähes sama (32 %), mutta sijoitukset jakautuvat tasaisemmin myös sijoituksille 3–4.

Kokonaisuutena tulokset osoittavat, että **työvoiman saatavuus ja paikallisten elinkeinojen tarpeet** nähdään kotoutumisen kannalta keskeisinä tekijöinä kaikissa kuntatyypeissä, vaikka tekijän tarkka sijoitus vaihtelee vastaajien välillä.

67

Väestörakenne: sijoittuminen tärkeysjärjestyksessä (1–5)

Väestörakennetta pidetään erittäin merkittävänä kotoutumisen tulevaisuuteen vaikuttavana tekijänä sekä maaseutu- että kaupunkikunnissa. Tässä tekijässä painotus kohdistuu selkeämmin kaikkein korkeimpiin sijoituksiin kuin monissa muissa tekijöissä. **Maaseutumaissa kunnissa** lähes puolet vastaajista (48 %) sijoittaa väestörakenteen **kaikkein tärkeimmäksi tekijäksi (sijoitus 1)**.

Kaupungeissa ja taajaan asutuissa kunnissa osuus, joka sijoittaa väestörakenteen **kaikkein tärkeimmäksi tekijäksi**, on hieman pienempi mutta edelleen korkea (42 %).

Kokonaisuutena erot kuntatyyppien välillä ovat pieniä, ja tulokset viittaavat siihen, että väestörakenteen muutos nähdään kotoutumisen kannalta keskeisenä kehitystekijänä kaikissa kuntatyypeissä.

68

Myönteiset tulevaisuusvisiot – Kyselyyn vastanneiden suorat lainaukset

© Luke

Teema	Kuvaavat lainaukset
Vakiintuneet kotouttamisen rakenteet ja jaettu vastuu	Kotouttamisen rooli on kasvanut ja se tunnustetaan tärkeäksi tekijäksi. Kotouttamista edistetään alueellisesti yhteistyössä naapurikuntien kanssa. Kotouttamispalveluista on tullut normaali osa kunnan palveluja. Kolmannella sektorilla on tärkeä rooli kotoutumisessa. Yhteistyörakenteet – sekä kunnan sisällä että ulkoisten kumppaneiden kanssa – ovat kehittyneet ja vakiintuneet. Toivon, että kotouttamisen vastuut jaetaan laajemmin ja että kotouttamisprosesseja johdetaan yhdessä koko alueella. Toivon myös, että kotouttamislainsäädäntö laaditaan siten, ettei se aiheuta niin paljon pullonkauloja eikä tuhlaa resursseja.
Arkipäiväinen monikulttuurisuus ja myönteinen ilmapiiri	Monikulttuurisuudesta on tullut luontevampi osa arkea. Nykyinen jännittynyt ja rasistinen ilmapiiri on lieventynyt, mikä on helpottanut eri taustoista tulevien ihmisten kotoutumista ja vähentänyt syrjintää. Monikulttuurinen väestö on kasvanut, palvelut pystyvät paremmin vastaamaan asukkaiden ja asiakkaiden moninaisiin tarpeisiin, ja työnantajat suhtautuvat avoimemmin monikielisen henkilöstön palkkaamiseen. Maahanmuuttajat nähdään osana yleisväestöä ja heidät huomioidaan kunnan palveluja suunniteltaessa.

69

Myönteiset tulevaisuusvisiot – Kyselyyn vastanneiden suorat lainaukset

© Luke

Teema	Kuvaavat lainaukset
Työllistyminen ja työmarkkinoille integroituminen	Maahanmuuttajien monitaustainen osaaminen ja potentiaali tunnustetaan ja hyödynnetään työmarkkinoilla. Työperäinen maahanmuutto on lisääntynyt ja väestö on muuttunut huomattavasti monimuotoisemmaksi. Työmahdollisuuksia on runsaasti. Kaikilla on turvattu tulevaisuus ja he ovat löytäneet paikkansa uudessa kotimaassa.
Teknologia ja innovaatiot kotoutumisen tukena	Digitaaliset alustat tukevat kielenoppimista ja koulutusta. Virtuaaliset mentorit (tekoäly ja ihmisohjaajat) tarjoavat ohjausta eri elämänvaiheissa. Tekoälyä hyödynnetään aktiivisesti, ja sovellukset auttavat ylittämään kielimuurit.

70

Ennakkoidut haasteet – Kyselyyn vastanneiden suorat lainaukset

© Luke

Teema	Kuvaavat lainaukset
Palvelutason heikkeneminen ja resurssien puute	<i>En usko, että palvelut edes säilyvät nykyisellä tasolla – rahoitusta on leikattu, ja vastuu siirtyy yhä enemmän maahanmuuttajille itselleen. Maahanmuutto tulee varmasti lisääntymään, mutta kotouttamisen välineet ovat rajalliset, kun kuntatalous on kriisissä koko alueella. Uskon, että kotouttamispalvelut kunnassamme vähenevät vähitellen tulevina vuosina.</i>
Väestökato ja palvelujen supistuminen	<i>Väestö alueellamme on vähentynyt edelleen. Palveluja on supistettu ja yhdistetty. Jos palvelut jatkavat supistumistaan, myöskään työperäiselle maahanmuutolle ei ole tarvetta.</i>
Poliittinen epävarmuus	<i>Toivon, että kotouttaminen säilyy ainakin nykyisellä tasolla. Paljon riippuu siitä, mitkä puolueet ovat tulevissa hallituksissa.</i>
Työnantajien rooli ja vastuut	<i>Työnantajilla tulisi olla suurempi vastuu ja velvollisuus ottaa maahanmuuttajia mukaan sekä tarjota kielikoulutusta.</i>
Sosiaalinen ilmapiiri ja segregaatioriski	<i>Tämä toteutuu vain, jos pystymme irtautumaan toimintamalleista, jotka heikentävät hyviä ryhmien välisiä suhteita, sekä ylittämään liiallisen me-he-jaon ja rakenteellisen segregaatioriski.</i>

71

Tulevaisuusnäkymät – tulkintoja kyselyyn vastanneiden avoimista kommentteista

Teema	Aiheet / esimerkit	Mainintoja (noin)	Sävy
Hallinto ja yhteistyö	Alueellinen ja kunnan välinen yhteistyö, kansallinen koordinaatio, hallinnollisten prosessien sujuvoittaminen	22	Enimmäkseen myönteinen – kotouttaminen nähdään osana normaaleja palveluja, vastuut selkeytyvät, mutta paikallisesta kapasiteetista jonkin verran huolta
Koulutus, kieli ja osaaminen	Kielikoulutus, digitaalinen oppiminen, joustavat koulutuspolut	17	Selvästi myönteinen – yksilöllisten ja digitaalisten oppimispolkujen lisääntyminen
Alueellinen elinvoima ja yhteisöllisyys	Maahanmuuttajat vahvistavat paikallisyhteisöjä, asunnon hankinta, osallistuminen yhdistystoimintaan	10	Myönteinen – maahanmuuttajat elävöittävät kuntia ja tuovat uutta dynamiikkaa
Politiikka ja lainsäädäntö	Uusi kotoutumislaki, vastuiden selkeämpi jako, byrokratian vähentäminen	9	Enimmäkseen myönteinen – toive selkeämmästä ja tehokkaammasta sääntelystä
Teknologia ja innovaatiot	Tekoälyn käyttö kieltenoppimisessa ja ohjauksessa, digitaaliset alustat	8	Enimmäkseen myönteinen – teknologia nähdään kotoutumista tukevana välineenä
Työmarkkinat ja talous	Työperäinen maahanmuutto, työnantajien asenteet, osaamisvajeet, työmarkkinoiden kohtaanto	23	Ristiriitainen – huolia työnantajavastuusta ja osaamisen kohtaamattomuudesta, mutta luottamusta työperäiseen maahanmuuttoon ja taloudelliseen elinvoimaan
Asenteet ja sosiaalinen ilmapiiri	Rasismi, syrjintä, me-he-asetelma, yhdenvertaisuus, edustus päätöksenteossa	20	Ristiriitainen mutta myönteiseen kallistuva – toive avoimemmasta ja suvaitsevammasta yhteiskunnasta
Väestö- ja muuttoliiketrendit	Väestökato, muuttomäärät, pakolaisvirrat, väestön ikääntyminen	14	Huoli väestökadosta, mutta toivo työperäisen maahanmuuton myönteisistä vaikutuksista
Rahoitus ja resurssit	Kuntatalouden heikkeneminen, valtion rahoituksen epävarmuus, hankeriippuvuus	18	Pääosin kielteinen – pelko palvelujen heikkenemisestä ja hankerahoituksen päättymisestä
Epävarmuus ja globaalit riskit	Sodat, kriisit, ilmastopakolaisuus, poliittinen epävakaus	7	Kielteinen – hallitsemattomat ulkoiset tekijät lisäävät epävarmuutta

72

Tulevaisuusnäkymät ja KOTO24-uudistuksen vaikutukset – Yhteenveto

© Luke

Kyselyn perusteella kunnat **arvioivat KOTO24-uudistuksen vahvistavan niiden roolia** kotoutumisen edistämässä, **mutta lisäävän epävarmuutta resurssien riittävydestä**. Valtaosa kunnista (72 %) odottaa **vastuiden kasvavan ilman varmuutta lisäresursseista**, ja vain harva (14 %) näkee vastuiden ja resurssien lisääntyvän samanaikaisesti. Kunnan roolin heikentymistä pidetään epätodennäköisenä, mutta rahoituksen ja toimeenpanon epäselvyydet herättävät huolta erityisesti taloudellisesti haavoittuvissa kunnissa.

Vuoteen 2035 ulottuvissa arvioissa 42 % kunnista uskoo roolinsa vahvistuvan, kolmannes odottaa tilanteen säilyvän ennallaan ja viidennes arvioi vastuiden siirtyvän osittain tai kokonaan muille toimijoille, kuten hyvinvointialueille tai valtiolle. Tämä viittaa kotoutumisen hallinnan monitasoistumiseen ja alueelliseen eriytymiseen.

Kotoutumisen tulevaisuuteen vaikuttavista tekijöistä tärkeimmiksi nousevat työmarkkinoiden tarpeet: 80 % kunnista nosti ne viiden keskeisimmän tekijän joukkoon. **Väestörakenne ja kansallinen politiikka seuraavat lähes yhtä merkittävänä**, ja vakaa rahoitus nähdään keskeisenä kotoutumisen edellytyksenä. Työnantajien osallistuminen ja kohtuuhintainen asuminen korostuvat toteutuksessa, kun taas koulutus- ja kielituki sekä yhteisöjen vastaanottavuus tukevat kotoutumista laajemmin.

Sekä maaseutumaissa että kaupunki- ja taajaan asutuissa kunnissa **työmarkkinoiden tarpeet ja väestörakenteen muutos nähdään keskeisinä kotoutumisen ajureina**. Maaseutumaissa korostuu hieman työvoiman saatavuus, kun taas kaupungeissa painotukset jakautuvat tasaisemmin.

Avovastaukset ja suorat lainaukset piirtävät varovaisen optimistisen tulevaisuuskuvan. **Myönteisissä visioissa** korostuvat **vakiintuneet kotouttamisen rakenteet, alueellinen yhteistyö, monikulttuurisuuden arkipäiväistyminen sekä maahanmuuttajien integroituminen työmarkkinoille ja paikallisyhteisöihin**. Digitaalisten ratkaisujen ja teknologian nähdään tukevan kielten oppimista, koulutusta ja ohjausta.

Samaan aikaan vastaajat tunnistavat **merkittäviä riskejä**. **Palvelutason heikkeneminen, resurssipula, väestökato ja poliittinen epävarmuus** toistuvat vastauksissa. Huolta herättävät myös **kuntatalouden kiristyminen, rahoituksen ennakoimattomuus** sekä **sosiaalisen ilmapiirin polarisaatio ja segregaaation riski**.

Kokonaisuutena tulokset osoittavat, että kotoutumisen tulevaisuus kunnissa rakentuu kasvavien odotusten ja epävarmuuden varaan.